

Claus Rønlevs bibliotek

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Digitaliseret efter aftale med Selskabet for Danmarks Kirkehistorie. PDF-filen er kun til ikke kommercielt brug.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine mange tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Kirke
historiske
samlinger
1977

Kirke
historiske
samlinger
1977

*Udgivet af Selskabet
for Danmarks Kirkehistorie
under redaktion af
Leif Grane
Martin Schwarz Lausten
Jørgen Stenbæk*

AKADEMISK FORLAG

KØBENHAVN

Baptistforstander *O. N. Føltveds* *1. og 2. Dagbog*

Af *Henry Petersen*

Commandeer-Sergeant Ole Nielsen Føltved, Dagbogsskriver og gennem godt 15 arbejdsfyldte, ofte stormfulde Aar (1840-56) Forstander for Aalborg Baptistmenighed, blev født i Skæve Sogn (Vendssyssel) i 1794 og døde i Aalborg i 1856¹. Som saa mange af Tidens Soldater fik han sit Kendingsnavn – Føltved – efter Fødestedet².

Den tidlige gudelige Vækkelse i Danmark kan neppe betegnes som kirkefjendsk; Animositeten var snarere rettet mod Præstestanden, der beskyldtes for ikke at lære Guds Ord rent og purt. Læse- og muligvis Skrivekunst maa have været ret udbredt i Bondestanden ogsaa forud for 1814. Den tidlige Vækkelseshistorie er uforklarlig uden denne Antagelse. Med Anordningen af 1814 steg naturligvis efterhaanden Antallet af dem, der beherskede disse Kunster. Sideløbende hermed fik Bibelen ved Bibelselskabets Virksomhed en vis Udbredelse i Landbostanden. Da den antagelig ofte har været det eneste tilgængelige Læsestof, blev den flittigt pløjet. Med disse to Faktorer – Læsekunst og Bibel – kommer et nyt Moment ind i Vækkelseshistorien. Det 19. Aarhundredes Vækkelse blev herved i Løbet af et Par Decennier stedse mere biblicistisk. Følgerne heraf skulde vise sig mod Slutningen af 1830'erne. Dette Tiaars »mageløse Opdagelse« – gjort af Lægfolk – gik ud paa, at Det ny Testamente aldeles intet indeholder om Barnedaab, at denne hvilede paa en – ganske vist – urgammel Tradition, men nytestamentlig var den altsaa ikke. Det var derimod den Lydighedshandling, der betegnes som »troendes Daab«. Hermed banedes Vejen for Lægfolks baptistiske Spekulationer – og krypto-baptistiske Strømninger i Stats- og Folkekirken³.

Baptismens – talmæssigt set beskedne – Succes i 1840'erne beroede paa et nyt Moment i det historiske Forløb: Statsmagten, personificeret i Christian VIII, en Mand med baade humane og religiøse Interesser, sattes ikke haardt ind mod Lægmandsbevægelserne, herunder Baptismen. Der var nok »Forfølgelser«; men de var overalt af en saadan

Karakter, at de snarere fremmede end hæmmede Bevægelserne. De ret saa milde »Martyrier«, der udmaaltes ved Domstolene, gav Agitationen passende Baggrund og Trivselsmuligheder. Hertil kom muligvis ogsaa en Stimulans fra den pirrende Følelse af Illegalitet.

I Skæve Sogn var Conrad Rehders Sognepræst i det meste af Føltveds Tid (1795-1852). Af sin Præst kan den unge Mand neppe være blevet vakt; han skal have været Rationalist⁴. Om Føltved har faaet nogen Skolegang i Hjemsoget, vides ikke. Han blev Soldat ved 3. jyske Infanteriregiment i Aalborg i en Alder af 24 Aar⁵. Her avancerede han i Løbet af 7 Aar til Underofficer. Til Regimentet var knyttet en Skriveskole, hvor Føltved – om ikke før – kan have tilegnet sig sine ganske solide Kundskaber i dansk Retskrivning og Læsning⁶. Hans Ortografi er ganske vist dialektalt præget, hvilket især skinner igennem ved adskillige manglende udlydende *-[d]* og *-[t]*⁷. Men som Helhed maa hans Ortografi betegnes som forbavsende korrekt. I Syntaksen kan han derimod fare slemt vild, især naar han ved alvorlige Begivenheder eller i stærk Sindsbevægelse forfalder til den Kancellistil, han som Underofficer stiftede Bekendtskab med i tjenstlige Skrivelser.

Føltved blev gift i 1825 med Mariane, født Ditlev(sen)⁸. Hjemmet har efter alt at dømme været kirkeligt sindet fra Begyndelsen, og det er sandsynligt, at det, som Tiden gik, blev Centrum for en Kreds af vakte. Føltveds Brud med Statskirken var imidlertid evolutionært, ikke revolutionært. Det samme synes at gælde Flertallet af den lille Kreds (8 i alt), der den 1. Oktober 1840 med Føltved som Leder dannede Aalborg Baptistmenighed.

Hvad var da Motiverne til disse Menneskers Brud med Statskirken? Her kan først nævnes det rituelle. Man fandt, at Kirken ikke forvaltede Sakramenterne efter Kristi Indstiftelse; men det uden Tvivl tungest vejende Motiv fik prægnant Udtryk i en Samtale mellem Pastor Flindt, Nørresundby og Smedesvend B. J. Hassing⁹, der udtalte, at han »ikke kan beqvemme sig til, at ligge tilbords med saa mange Skjøger, Hoerkarle, Bedragere og Drukkenbolte, som befinde sig i vort Samfund«, d. v. s. i Sognemenigheden. En Gennemgang af formentlig alle overleverede Dokumenter angaaende Føltvedkredsens Brud med Statskirken efterlader det Indtryk, at m. H. t. Nadveren var det kun

Formen for Elementernes Uddeling, det skilte mellem Aalborg-baptisterne og Kirken. Selve Nadverlæren, saa vidt som man fattede den, forblev luthersk i adskillige Aar. Daaben skilte naturligvis ogsaa. Men selv paa dette fundamentale Punkt var der antagelig kun Tale om en vis Glidning i Synspunkterne; maaske opfattede man Baptistdaaben som en forskudt Barnedaab. I hvert Fald synes dette at have været Tilfældet for Føltveds eget Vedkommende – han godkendte saaledes Kirkens Konfirmation. Kun lidt efter lidt – evolutionært – fattede man den principielle Forskel mellem Barnedaab og troendes Daab. I dette lidet markante Daabssyn var man paa Linie med mange, som forblev i Statskirken. Her – som senere i Folkekirken – var krypto-baptistiske Anskuelse ingenlunde et Særsyn.

Kirketugtens Forfald i Statskirken var den store Forargelse, Drømmen om »det rene Nadverbord« Hovedmotivet bag Stiftelsen af Aalborg Baptistmenighed. Det er en blodig Skæbnens Ironi, som navnlig Føltveds 1. Dagbog og Medlemsprotokollen bevidner med al ønskelig Tydelighed, at Drømmen ikke lod sig realisere. »Kødets Lyster« lod sig ikke kue, selv i de troendes lille Flok. Men ikke nok hermed. Af Flokken fremstod Vranglærere, der forførte mange.

Det er Føltveds Fortjeneste, at han har givet en usminket Skildring af Besværlighederne baade med at holde Kødets i Ave og med at skelne mellem ret og vrang Lære. Man tog ikke let paa disse Ting. Af »Urmenigheden« paa 8 blev 5 Genstand for Kirketugt med midlertidig eller bestandig Udelukkelse til Følge, 2 blev Mormoner, 1 Vranglærer (Swedenborgianer), 2 faldt for »Kødets« Forlokkelser. Kun Føltved med Hustru og Ida Marie Cohn, vistnok Sinke, klarede sig fri af Skærene.

Skønt Føltveds Dagbøger ikke er stor Kunst – et Fællestræk ved megen Dagbogslitteratur – bliver de ved deres hensynsløse Ærlighed og Realisme et menneskeligt Dokument af Værdi. Navnlig hans 1. Dagbog giver et i dansk Vækkelsehistorie formentlig enestaaende Indblik bag den gudelige Vækkelses Kulisser, dementerer megen senere Romantisering af »de første Guldkrystnes« Færd og de lavere Sociallags iboende ædle Egenskaber. Man oplever Almuemandens Besvær med at forme dogmatiske Udsagn, den indbyrdes Forkætre hinanden, Magtkampe, Sladder, Smaalighed, Kødets Skrøbelighed. Heroverfor tegner sig som gennemgaaende Træk Føltveds faste Vilje til at holde sammen paa Flokken, hans naive Ærlighed og Gudstro, hans solide og bundhæderlige Karakter, blottet for Selvbedrag. Kort, han var Bæreren af den nordjyske Baptisme i Aarene 1840-56.

Føltved efterlod 3 Dagbøger, der benævnes FD 1, 2, 3¹⁰. FD 1 har paa første Side et Notat fra 22/9 1847, paa sidste et for 29/8 1842. Herefter følger paa S. 3 ff en Liste over døbte i København omfattende 83 Navne efterfulgt af nogle Navne paa Nordjyder, der havde fremsat Ønske om Daab. Den egentlige Dagbog begynder paa S. 12 med en Indførelse fra 5/3 1843, og den slutter 12/12 1846. Den er helt igennem ført med Blæk af god Kvalitet, er stadig og vil formentlig i mange Aar fremover være letlæselig. Saa vidt det kan ses, er FD 1 ikke nogen egentlig Dagbog, skønt Notaterne givetvis kun var beregnet for Føltveds egne Øjne. Snarere er den en Forløber for den Menighedsprotokol, man begyndte at føre fra September 1848. De enkelte Nedtegninger synes ikke altid at være indført i kronologisk Orden, og de er neppe heller altid absolut samtidige med Begivenhederne. Muligvis har Føltved betjent sig af Løsblade, der senere er blevet hæftet sammen.

FD 2 indeholder dels en med Blæk skrevet Oversigt over Føltveds og andres Missionsrejser i Aarene 1845 til 1852 (?), dels en Beretning skrevet for langt den største Dels Vedkommende med Blyant om den midtsjællandske Konferens, der i September 1847 endeligt beseglede Bruddet mellem P. C. Mønsters københavnske Menighed paa den ene Side og Landets øvrige Menigheder og de hamburgske Baptister paa den anden¹¹. Føltveds Notater herom er – saa vidt vides – den eneste eksisterende primære Kilde til denne Begivenhed. De faar derved en vis kirkehistorisk Interesse. Desværre – om end forståeligt – gjorde Turen med Dampskib og med den nyåbnede Jernbane fra København til Roskilde større Indtryk paa Føltved end Konferensens Forhandlinger. Hovedsagen, Bruddet mellem de to Fløje af den danske Baptisme, er dog sikkert nok bevidnet.

Blækskriften i FD 2 staar stadig tydeligt, hvorimod Blyantskriften antagelig vil være ulæselig i Løbet af faa Aar.

FD 3 refererer Begivenheder fra det sidste Halvaar af Føltveds Liv (25/8 1855-3/2 1856). Den er helt igennem skrevet med Blæk, men af saa ringe Kvalitet, at Teksten for største Delens Vedkommende er tabt, saaledes at Muligheden for en (filologisk) korrekt Udgivelse ikke mere er til Stede. Endnu omkring 1960, da jeg arbejdede paa VI, var Skriften delvis læselig, og den kunde fremkaldes i sin Helhed ved ultraviolet Lys. Om dette lader sig gøre i 1976, vides ikke¹². Under alle Omstændigheder, FD 3 vil være helt ulæselig om faa Aar.

Dagbogen, her virkelig en Dagbog, er interessant bl.a. ved det Indblik, den giver i den nordjyske Mormonmission. Den synes ogsaa at

afspejle en mere afklaret Indstilling til og et roligere Overblik over Tingene end FD 1. De indbyrdes Stridigheder i Menigheden eller i hvert Fald de voldsomste Udslag deraf var et tilbagelagt Stadium, Religionsfriheden grundlovssikret, Mormonstormen tilbagevist om end med store Tab. Desuden var Føltved ved at blive gammel.

Han kunde med Alderdommens Ro se tilbage over et vel udført Livsværk.

Føltveds første Dagbog

29/8 1842, ankom til Aalborg udsendt fra Menigheden i Kjøbenhavn, den elskelige Broder A Mønster¹³ som Misionair, for at ordne adskilligt for os, som vi ikke forstod; – Han reiste den 4te Septbr. – Den 3te Septbr 1842, om Aften før vi holdte Nadvere, blev jeg, efter at være valgt af Menigheden, af Broder A. Mønster i Menighedens Overværelse, ved Haandspaalæggelse ordineret og beskikket til at administrere Nadveren

22/9 1847 kom Broderen J. J. W. Købner¹⁴ s. Missionair fra Hamborg, hertil Aalborg, og ordinerer Baptistmenighedens Forstander (Føltved) til at være en efter Guds Ord og den Apostoliske Orden, ret beskikket Forstander og Lærer for bemeldte Menighed. – Denne høitidelig Handling foregik Torsdagen den 23de Septbr om Aftenen Kl. 9 slet i Menighedens Nærværelse

1843

Søndag 5/3 1843¹⁵, efter endt Opbyggelse, fremstod Broder Jensen¹⁶ med den bestemte Erklæring, at han ikke længere kunde staae i Samfund med os, formedelst vore urigtige og gjenstridige Handlinger og Foretagender, han opfordrede til, om der var Nogen vilde udtræde med ham, saa ville de opbygge dem tilsammen, Tallet af de udtraadte var 5, nemlig Jensen, Nielsen og Kone, Ane og Søster Ditlevsen¹⁷, som istemte med Jensen, at Menigheden ikke var i den Tilstand at den kunde optage nye Lemmer. – Det er sandt, at der er megen Skrøbelighed blandt os, men vist ikke af den Natur, at disse kan eller bør udelukkes, men pleies omhyggelig; disse var især Hassing og Bohn¹⁸. – Jensen og Nielsen skrev strax til Menigheden i Kjøbh dels for at anklage os og dels for at faae Overbeviisning, om det som de meente

at Guds Ord ikke hjemmelde Menigheden her ret til at udføre. – Vi havde dog den Kjøbenhavnske Menigheds Tilladelse, til at handle, nemlig at døbe. –

Søndag 12/3 kom Søsterne Ditlevsen og Nielsen, og bad om det var dem tilladt at komme i Menigheden igjen; imidlertid kom der Bud efter Nielsens Kone, om hun vilde komme hen til Ditlevsens hvor de nævnte udtraadte var samlet, hun lod sig overtale og kom ikke igjen; Søster Ditlevsen som bekjendte for Menigheden, at hun havde havt feil Anskuelse, men nu saae at vi havde Tilladelse at døbe, og bad Menigheden om Tilgivelse for det begaaede, hun blev da antaget og erkjendt af Menigheden. – Denne Søndag havde vi Fred og Eenighed. – Fader i Himmelen! jeg beder om Naade til at voxe i Dyd og Guds frygt, i Enighed og Kjærlighed. –

Søndag 19/3, havde Menigheden Fred og Glæde, i Forsamlingen, det blev den Dag vedtaget at 4 Brødre, en ældre og en yngre skulle drage ud i Landsbyerne for at tale med Folket om Guds Ord, ved denne Bestemmelse vare vi alle glade, og bad Herren velsigne Foretagendet.

Tirsdag 21/3 modtog jeg Brev fra Menigheden i Kjøbh, at de vare tilfredse med at her var skeet Daab. Brevet var stilet til Jensen og mig for at vi nødvendig skulle komme i Samtale om vor Adskillelse, men Jensen var ikke at formaae til at indtræde før der kom en Broder kunde bedre overbevise og rense Menigheden som især angik Hassing og Bohn, fordi de ikke havde efter deres begaaede Forseelser ydmyget sig nok, jeg foreholdt Jensen, at det forekom mig som om der laae nogen Egenkjærlighed hos ham som han dog ikke viste. –

(Lørdag) 25/3 blev min Dreng taget til Daab i min Bopæl, der mødte Kjøbmd J. Kjær som Værge, og fadder tillige samt Oberst de Bretteville en Handelsbetjent Semony, Byfogdens Fuldmægt, Mad. Kjær og Frøken Bretteville. – Hr Pastor Bruun¹⁹ forrettede Handlingen, Klokker Claudi og Graveren mødte tillige; Politibetjente var ogsaa mødte og opholdt sig i Forstuen. –

(Torsdag) 23/3 var jeg paa Raadstuen for at min Benægtelse om mit Barns Daab skulle tages til Politiets Protocol. –

(Mandag) 3/4 1843 blev Broder Jensens²⁰ Datter hemmelig for ham, bragt til Statskirkens Daab. – Det skedte medens han var i Aalborg, for et Forhør i en Sag med Mouritzen om en Vogn han havde beslaget. – Jensen Hustru og Svigefader foranstaltede Barnet i Kirke, og man antager at Jensen var aldeles uvidende om hvad der skedte, hvilke han og forsikrede, jeg kan ikke andet end troe denne Broder. –

(Søndag) 16/4 1843, meldte de ovennævnte 4 Sødskende sig for at indtræde i Menigheden igjen; som Følge af et Svar fra Broder Mønster, hvori han foreholdt dem det feilagtige i Udtrædelsen. Alt dette gik til med Orden, uden nogen unyttig Ordgyderie. Dog kunne Broder Jensen endnu ikke kjende at han havde feilet med at udtræde. – Menigheden holdt derefter Opbyggelse og vare glade. Gud vor Fader Søn og Helligaand, bede jeg, vil fremdeles tage os under sin Veiledning og Beskjærmelse; Herre! Lær mig at forstaae dit Ord og at gjøre din Villie, Dig til Velbehag og Menigheden til

Mandag 13/3 1843 kom der Bud fra Kæmner Wulff, hvis Contoir Bohn²¹ skriver paa, at han havde forsømt sig flere Gange og flere Dage ad Gangen, og Wulff bad ham derfor at erklære sig med Bestemthed om han ville arbeide eller ei. Jeg har et par Gange forhen advaret ham (Bohn) om samme, men uden Frugt. – I Dag skrev jeg til Bohn i denne Anledning, den 17te næstefter talte jeg med Bohn om ovennævnte, og jeg kunde ikke skjønne andet end han var Lovlig undskyldt for at møde hos Kæmneren formedelst Sygdom (Bylder) som han skriftelig havde nogle Dage før underrette Kæmneren om, Bohn viste sig forøvrigt ydmyg og bøjelig, saa det kan ikke skjønnes andet end han er en oprigtig Christen, uagtet i megen Skrøbelighed. –

Søndag 19/3 var han ikke i Forsamling formedelst ovenomtalte Sygdom. –

Søndag 3/4 (gal Dato!) kom Bohn først i Forsamling da vi vare næsten færdig med vor Opbyggelse, og saaledes er det som oftest. –

10/4 1843, Efter nogle Maaneders Forløb havde Broder Hassing atter slaet sin Kone, givet hende mange Ørefigen, som var foraarsaget ved hendes sedvanlige Drillerie, han har en Gang forhen ligeledes slaget hende, hvilke han tilstod for Menigheden og var bedrøvet over hans Fremgangsmaade i Hissighed. – Nu var han ligeledes villig til at tilstaae det skedte, men havde gjort sig det faste Forsæt, ikke at give efter for hende, men at tvinge hende til Lydighed og Eftergivenhed, naar han paamindte hende derom; især krænkede det ham medst, at blive overskjældet og drillet naar nogen hørte det, og da er det især han gjør Fordring paa hendes Taushed. –

Søndag 16/4 var Hassing atter for Menigheden og at have slaet sin Kone, han tilstod det og var meget bedrøvet, der blev stemt for hans Udelukkelse, men der var 5 som rakte Haand op til hans Udelukkelse, de andre nænte det ikke, han fik Menighedens Formaning og Advarsel. –

(Søndag) 23/4 havet (?) Menigheden Fred og var enige. – Den 23° kom Broder Domgaard²² hertil, efter at have reist i omtrent 1¹/₄ (?) Aar paa Sjælland Langeland og Fyen.

(Søndag) 30/4, havde Menigheden Fred og Glæde i Forsamlingen. –

(Søndag) 7/5 1843, blev Bohn fremdraget for Menigheden, for Løgn og Forsømmelse af en Christens Pligt, han var selv ikke tilstede, da han kun sjelden kommer; om hans Forhold har man erkendigt sig, især hos Bødkermeister C. Kjersgaard, hvor han logerede. – Ligeledes er Kæmner Wulff utilfreds med Bohn for hans Ufetterrettelighed Skyld i Contoir Forretninger. Bohn har nemlig sagt til 2° i Menigheden at han havde betalt Kjersgrd 10 Rbd men man erfarede han havde intet betalt. –

14/5, blev Bohn udelukket af Menigheden, der var et pr (=Par) Brødre og Søstre som ikke nænte at række Haanden op. – Samme Dag blev Dorthea²³ foreslaaet paa hendes Forlangende til Daab, men Menigheden blev enige om at udsætte det, i nogle Dage, fordi vi venter Broder Mønster, men med den Bemærkning at hun maatte døbes inden første Nadverdags, endog om Mønster ikke kom. –

21/5, blev det efter Stemmefleerhed bestemt at holde Menigheds-Forsamling om Søndagformidag fra Kl. 9 af, og offentlig Forsamling Søndag-Eftermidag fra Kl. 4. Samme Dag blev bestemt af Menigheden at anskaffe en Døbekappe af sort Lærred; dertil blev kjøbt 15 Alen sort Staut til 1 Mk Alen for 15 Alen er 2 Rbd. 3 Mk. – Om disse Ting var Menigheden enige og der udvistes Kjærlighed indbyrdes. – Gud bevare sin Menighed i Fred og Kjærlighed.

25/5 forsamledes nogle Brødre for at blive enige at holde Prøve den følgende Søndag den 28° Mai efter endt Forsamling. –

Søndag 28/5 samledes Menigheden hos mig for at prøve nogle Catekumener der havde begjært Daab. – 1) Bondekarl Niels Nielsen Canalen²⁴ blev eenstemmig antaget til Daab, uagtet han klarede maadeligt for sig, men hjertelig og enfoldig ja ydmyg var han. –

2) Skræder Niels Jørgensen²⁵ havde en Deel Stemmer imod sig uagtet han gjorde meget godt rede for Naadens og Saliggjøreelse-Orden; men fordi han besidder stor Forstand var der Frygt for at han ikke talede Hjertesproget, Menigheden besluttede at lade nogle Brødre tale med ham en anden Dag. – han blev ikke døbt

3) Gartner Wisse, klarede godt for sig i al Eenfoldighed, og eenstemmig antaget²⁶.

4) Muursvend Thorsens Kone Bolette²⁷ svarede meget godt for sig, men formedelst en mindre god Orden i sit Huus og Rygtet om hun var

noget Sladderagtig, blev Menigheden ikke denne Gang enige om hendes Optagelse, men skulde nærmere afgjøres. – Hun blev ikke døbt

5) Kone Dorothea Frederiksen²⁸ bekendte sin Tro til Salighed meget godt og blev eenstemmig antaget. –

6) Pigen Catrine Nielsen²⁹, kunde intet svare for Graad, men blev antaget paa to Brøders Beretning som i Forveien havde talet med hende, iøvrigt er hun bekendt for at have Villien til det gode. –

Overstreget: (Den 3° Juni blev ovenbenævnte Personer døbt, alt)

Den 3° Juni ankom fra Landet Ane Andreasdatter³⁰ fra Bælum, og afhørt, hendes Bekjendelse var meget god.

Ane Andersdatter³¹ fra Tordrup blev afhørt, og fandtes at være ret igjenfødt. –

Mettemarie Andersdatter³² do do var noget indskrænket, men ydmyg, og hjertelig, – saa man troede hun var gjenfødt. – Alle 3 blev eenstemmig antaget til Daab og disse ovennævnte 7 Personer blev døbt den 3 Juni Aftenen Kl. 11 i Fjorden. Handlingen foregik med Orden, og uden nogen Forstyrrelse. – Broder Domgaard døbte. –

Den 4 Juni Blev de nyedøbte fremstillet for Menigheden med en Velkomsttale og vi vare alle glade. – Efter endt Forsamling blev de unge Brødre og Søstre anmodet om at gaae forud, og Søster Ida³³ og Broder Hassing erholdt en Irettesættelse og Formaning for uanstændet Forhold i Menigheden. – Broder A. Petersen³⁴ blev advaret af Føltved og Domgaard om at afholde sig fra at komme saa meget i Ditlevsens Huus, thi det forargede flere Brødre og Søstre, han havde forhen 2 Gange været advart af Føltved for det Samme, men ikke adlydt. – Forøvrigt herskede Fred og Glæde, Ydmyghed og Kjærlighed. – De nye Døbte fra Landet blev meddeelt Beviis for at de vare udtraadte af Statskirken og indlemmet i Baptist-Samfundet, underskrevet af Føltved som den ældste og p. t. (?) Menighedens Forstander. – Gud vor Fader, vor Herre og Frelser Iesum Christum og Gud den Helligaand, lede og føre os alle, af Naade, til det rette Maal, og bevare os i Kjærlighed. Amen! Amen! i Iesu Navn. –

11/6 Fremstod Broder Jørgen Wedfall³⁵ med en Formaning der sigtede især til Domgaard for hans til Broder A. Petersen givne Formaning. Petersen havde besværet sig til Wedfall som forurettet, Petersen kunde ikke erkjende det for nødvendigt at afholde sig fra Ditlevsens Huus, han protesterede som sædvanligt for sin Ret til at gaae der, uagtet det af Flere blev ham foreholdt at han forargede

Brødre og Søstre, men han troede sig selv bedre og meente Menigheden tog Forargelse uden Aarsag (hvilke dog ingenlunde er Tilfælde.) Petersen havde i Forveien 2 Gange anklaget Føltved, til Broder Jensen og har han saaledes søgt at vinde Nogen paa sin Side, istedet for som rigtigere var, at søge i Ydmyghed at blive sin Skrøbelighed var, og erkjende den for Gud og Menigheden. – Petersen har vel ikke ofte kommet til Ditlevsens siden, men aldeles fri er han ikke uagtet de 2 Brøders Tilhold om at holde sig derfra. – Herre! Herre! bøi hans Hjerter til Ydmyghed, lær ham at kjende sit Hjerter. –

18/6, blev intet i Forsamlingen foretaget, uden Opbyggelse, – Forstanderen var reist til Tordrup³⁶, og Menighedens Opbyggelse besørgede Broder Jensen. –

25/6: var Forsamlingen hos mig, formedelst den leiede Stue, blev fra St. Hansdag af udleiet til Tømmermændenes Krohuus. – Den ovenbenævnte Sag med Broder Petersen blev forhandlet, han kunde endnu ikke skjønne at have feilet; Broder Jørgen Wedfall tog meget hæftig Petersens Sag, som han i Forveien efter sin Overbeviisning havde fortalt os (?). – Samtalen og Striden var hæftig og gik saa vidt at man resolverede til at skille sig i to Partier, saaledes, at den som syntes at Petersen havde feilet og dog ikke ville erkjende, fraskildte sig, og de andre som hjemlede med Petersen, for sig. – Men da disse vare de yngre og ikke ret forstod hvad de gjorde, og Wedfall der egentlig var den som forvildede det Hele, erklærede reent ud ikke at ville fraskilles, men blive hvor Forstanderen var, saa gav de andre ogsaa efter og Menigheden blev enige om at udelukke Petersen, indtil han kan komme til Erkjendelse og ydmyge sig. –

Forsamlingerne holdes hos mig indtil der faaes en passende Leilighed. – Forslag til Daab blev given, men antaget at bie til næste Søndag før man bestemte sig til noget afgjørende. –

2/7, blev Louise Hassing, som var udelukket, igjen optagen i Menigheden, efter at 3 Brødre havde talt med hende, og berettede Menigheden hendes Tilstand, som var tilfredsstillende. – Samme Dag var de 3 Brødre hos Skræder Jørgensen og Madame Thorsen, og berettede Menigheden, at de efter Skjønnende burde døbes. –

Menigheden havde den Dag Fred, Enighed og Glæde.

9/7 blev atter talt om Daab, og blev bestemt til Løverdagen den 15 Juli. – Forøvrigt blev der intet talt uden til Opbyggelse af Guds Ord.

15/7 Aften samlede Menigheden sig (dem som kunne og ønskede at

komme) for at tale om Jørgensens Daab; der var enkelte som var meget imod, men da Paastanden ikkun var Tvivl, og ingen bestemte Grunde var tilstede, blev Jørgensen dog døbt. – Broder Domgaard døbte. – Anders Næsbyes Søn Christen³⁷ der havde begjært Daab, kom ikke denne Gang. –

16/7, det blev da bestemt ved Forsamlingen, at kun Brøderne burde tale og raadslaae om Menighedssager, kun Søsterne talede naar de bleve spurgte. – Alt var roeligt og stille, men kun liden Glæde og Kjærlighed vistes; men jeg haaber paa dig Herre, at Du vil gjøre Alting godt og vel for os. –

23/7. Intet nyt foregik i Forsamlingen, Tilfredshed sporedes i Almindelighed. – Adolph Bohn³⁸ blev foreslaaet til Daab. –

Herren bevare os i Naade. – Mangen een har vel Kamp og Strid med Kjødets, men Herren lader ingen forsage. –

29/7, (under Datoen: Føltved arresteret) mødte jeg i Forhør og derefter blev jeg belagt med Arrest hvor jeg forblev til Søndagen den 6te August Eftermid. Kl. 5 slet. – Da jeg blev arresteret skrev Mad. Dahl og Domgaard til Mønster, der strax besluttede at reise til Aalborg for at virke min Frihed. – Den 5te Aug. ankom P. Mønster hertil, den 6te Aug. Eftermid. Kl 4, kom jeg ud af Arresten mod Caution (Skomager Niels Hansen). Domgaard blev belagt med Arrest den 31te Juli for at have døbt, men kom løs 1st Aug. n. eft. paa Caution; J. Wedfall der ogsaa har døbt var paa Landet at arbeide og først naar han kom hjem skulle han for Forhør. –

Søndag 6/8 ledte Mønster Forsamlingen; Tirsdagen den 8te Aug. om Aftenen var Menigheden forsamlet for at tale med Mønster, Fredagen den 11te Aug. Aften var den igjen forsamlet, og Broder Hassing og Kone blev udelukket af Menigheden for en ikke retskaffen Vandel i Liv og Levnet som Øvrigheden med fl. var vidende om og bebreidede Menigheden, for at den vilde taale en saadan. – Hassing erkjendte sig skyldig og forlangte at udtræde, og Menigheden var eenstemmig i hans og Kones Udelukkelse. –

Søndag 13/8 talede jeg noget i Menighedsforsamlingen, derefter talede Mønster til Opbyggelse. – Om Eftermiddagen talede Mønster; efter endt Forsamling foredrog Mønster for Menigheden flere Gjenstande, som var nødvendigt at iagttage for at ære vor Gud og vise Verden et godt Exempel. – Mit Kald som Forstander blev paa ny stadfæstet af Menigheden, ved Erkjendelse om at jeg havde de fornødne egenskaber (=Egenskaber) til at forestaae denne Tjeneste. – Vi vare alle glade og

takkede Herren. – Den 14 Aug. reiste vor Broder Mønster med Dampskibet til Kjøbh. – Herren være takket for sin megen Naade og Miskundhed mod os. Amen! –

11/8 1843 indkom Broder A. Petersen igjen i Menigheden, paa hans ydmyge Begjæring, dog med Betingelse ikke at komme i Ditlevsens Huus mere end enhver anden Broder

20/8 blev intet forhandlet i Menigheden, uden Bøn og Sang. –

27/8 blev forslaaet (!) 8 Cathecumener til Daab. – Broder H. F. Petersen blev valgt til at døbe, der blev 7 døbt een udeblev. –

(I Margenen tilføjet: Jørg. Veedfald arrest.)

Mandagen den 28 Aug. mødte jeg og Domgaard i Retten, for at vedkjendes de i Anledning af Forhøret over os indhentede Attester. Broder J. Wedfall, mødte samme Dag i Retten, og efter at være afhørt, blev han belagt med Arrest hvor han endnu hensidder. –

3/9. Blev i Menigheden intet extra foretaget. –

4/9. Var for første Gang Missions Forsamling, for at læse Breve op (?) enhver kunde fortælle hvad de havde erfaret. Bønner opsendtes til Alfaderen om Velsignelse. –

10/9. Menigheden var glad og tilfreds intet extra blev foretaget. –

Jeg har besluttet at foreslaae Menigheden ved næste Forsamling, at yde en Skjærv til Missionsfundet som jeg meente kunne tages af denne Bøsse som Menigheden giver i hver Søndag. –

14/9 blev jeg, Domgaard og Wedfall stævnet til at møde i Retten Løverdag Formiddag den 16te for at høre Dom i den mod os anlagte Sag; vi mødte men Procurator Jensen som Actor i Sagen mødte ikke, Dommeren Cancellieraad og Byfoged Wolfferdt³⁹ og Defensor Procurator Dannesø vare mødte, vi bleve afsagte og beordret til at mød den følgende Tirsdag Formiddag Kl. 9. –

17/9 blev intet extra foretaget i Menighedsforsamling; Endeel var Fraværende, de forsamlede vare glade i Herren.

24/9 blev Hassing og Kone foreslaaet til Optagelse i Menigheden, men der var enkelte der der indvendte noget imod hans Vandel. –

Der blev foreslaaet Daab uagtet der kun er een som har forlangt det, en Huusmand fra Søndertranders har ogsaa igjennem en anden begjært Daab, for en Tid siden men han har siden ikke meldt sig personlig. – Iøvrigt vare alt vi glade i Herren, uagtet jeg standse(-des?) i min Tale, som om det ikke behagede Herren jeg skulle sige mere. –

Torsdagen den 21te Septmbr blev jeg, Domgaard og Wedfall tilsagt at møde for Retten for at høre Dom i den mod os anlagte Sag, Føltved idømt 20 Dage, Domgaard 15 Dage og Wedfall 10 Dage Vand og Brød,

Wedfall tog mod Dommen da han var arresteret men de to førstnævnte appellerede til Overretten. – Endvidere er vi tilpligtet at betale alle af Sagen flydende Omkostninger, samt i Sallair Procurat Jensen som Actor 6 Rd og til Procurator Dannisøe som Defensor 4 Rd. –

1/10 blev foreslaaet Daab for I. Nørgaard⁴⁰ fra Utterup. – Hassing blev atter foreslaaet til Optagelse, men Menigheden var ikke villig, ... (?) Broder Wedfall bemærkede: at Hassing burde skriftlig eller mundtlig tilstaae sin Brøde for Wolffferdt som var fornærmet over Hassings Fremfærd i sin Tale mod ham, Wedfall og Domgaard blev anmodet om at berette Hassing Menighedens Bestemmelse. – Der blev foretaget Prøve med Ovennævnte, og der meldte sig om Aftenen 2 som vi ikke tænkte, en Tjenestepige hos Floridang som i længere Tid havde søgt vor Forsamling, og en Karl fra Tordrup⁴¹ der for 14 Dage siden var kommet til Opvækkelse efter i Forveien at have drevet megen Spot med os, han blev hæftig grebet af Ordet ved at Broder Christen i Tordrup taledede til ham, der viste sig i stor Bedrøvelse hos ham over Synden, megen Angst og Frygt for Guds retfærdige Straf, som skal overgaae Synderen der ikke vil omvende sig. – Disse 3 blev antaget og døbte og nød samme Aften Nadvere, Herren vor Gud være takket evindeligt.

2/10 1843 Missionforsamling. Der var ikke mange, som mødte, men der blev dog vedtaget, at der skulle den Aften af enhver erlægges en Skjærv til Missions-Foreningen, og sendes hvert Halvaar til Hr Oncken i Hamborg. – Forøvrigt underholdt Menigheden sig med at fortælle det dem passerede i den forløbne Maaned, hvilke var til megen Opbyggelse. –

8/10. Der blev igjen ventileret om at optage Hassing og Kone i Menigheden men der (÷ var) endnu ikke Enighed og de bleve staaende udenfor. –

Der blev bestemt at naar Broder Wedfall kom ud skulle han af Menighedens Kasse tildeles en Understøttelse fordi han ikke havde fortjent i den Tid han var arresteret. – Den 8te blev han hensat paa Vand og Brød. –

14/10. Blev jeg tilsagt at møde for Retten samme Dags Eftermiddag Kl 6 slet. Anledning dertil var, at Pastor Thomsen⁴² i Gunnerup havde anklaget den baptistiske Sect især mig til Provst Fogh⁴³ i Romdrup for at jeg skulle have viist mig virksom i den Retning for at gjøre Proselytter, navnlig i Tordrup Bye, Provst Fogh havde indmeldt saadant til Biskopen⁴⁴ eller Stiftsprovsten i Aalborg⁴⁵ som have foranstaltet nærmere Undersøgelse, men da jeg ikke havde været der eller

viste, at nogen Baptist havde være dersteds for at gjøre Proselytter blev Forhøret sluttet, for denne Gang. –

15/10. Blev der atter ventileret om Hassings Optagelse, men da nogle have fundet, at hans daglige Vandel ikke var saa anstændigt som det sømmer en Christen, forbliver han indtilvidere udenfor Menigheden.

– F(or)øvrigt var Menigheden, den Deel som var tilstede, glade, men dog bedrøvede over det Onde som boer i vort syndige Kjød, men Kjærlighed til Gud og Samfundet viste sig uden Skrømt; – Herrens Naade er over Menigheden. –

22/10: Besluttede Menigheden at udsende Føltved paa Forlangende af nogle troende Bønder i Stenum og Wrensted⁴⁶ for at tale med disse om de Ting som høre Guds Rige til. – Herren velsigne Foretagende. –

Intet vidre blev forhandlet den Dag uden Bøn og Sang. –

25/10: Reiste jeg efter Menighedens Beslutning, paa Landet, hvor jeg traf nogle troende Bønderfolk i Stenum Sogn, der var især 3 Personer Mand, Kone og Datter paa Stenumhede, der efter mit Skjønnende vare fødte paa Nye, der skal efter deres Udsagn være 3 Personer i Wrensted og een i Hjermitzlev⁴⁷, som jeg ikke taledede med. – I Westerbrønderslev⁴⁸ hos en mand ved Navn Iens Krogh, fandt jeg hos Konen, Datteren og en Søn hjertelig Modtagelse. –

29/10 Blev atter i Menigheden talt om Hassings Indtrædelse foranlediget ved, at Hassing selv kom og forlangte det, men Menigheden fandt endeel Smaating hvorfor han ikke burde optages. – Det blev samme Dag besluttet at Forsamlingen for Fremtiden holdtes hos Jørgensen. –

5/11 Blev i Menighedsforsamling bestemt at der samme Aften skulle døbes der blev 4re døbt⁴⁹, det blev besluttet at der skulle ikke være Forsamling til Jørgensens; det blev tillige vedtaget at de Cathecumener som ønskede Daab, burde prøves nogle Dage før de døbt, for ikke at døbe saa sildig om Aftenen, og tillige for at de prøvede kunde have mere Leilighed, til at overtænke hvad de ville gjøre. –

12/11 Blev intet foretaget i Menigheden uden Bøn og Sang. –

19/11 Holdtes Forsamlingen for første Gang paa Vestergade hvor Menigheden har leiet et Locale for i Vinter til 6 Rd – Der blev intet forhandlet uden Bøn og Sang. – Samme Dag sendte jeg Melding om, hvor og hvad Tid den holdtes, til Cancellieraad Byfoged Wølfferdt. – Denne Aften var mange Fremmede tilstede. –

20/11 taledede jeg med Broder Petersen, om hans Forhold til Menigheden, og han vedkjendte sig skyldig.

26/11: (rettet til 23/11) Blev Overrettsdommen forkyndt mig; jeg er

idømt 50 rbd Mulkt og Domgaard 30 rbd samt til Actor og Defensor i Overretten hver 8 rbd og det ved Underretten idømte Sallair til Actor 6 rbd og Defensor 4 rbd 10 rbd i alt 26 rbd hvoraf Domgaard betal $\frac{1}{4}$ deel; denne Dom maatte ikke appelleres til Høiesteret men skulle inden 8 Uger exequeres

26/11 Blev intet forhandlet i Menighedsforsamling uden Bøn og Sang. – I Eftermiddagsforsamling var mange fremmede

3/12 Blev Hassing og Kone optagen i Menigheden, Bohn ligesaa, det var een af de gladeste Dage Menigheden havde nydt tilsammen.

4/12 Mission, blev det af de forsamlede, vedtaget, paa mit givne Forslag at de ældste Brødre 7 i Tallet, skulle hver Løverdag Aften Kl 7 slet komme sammen for at raadslaae om Menigheds-Anliggender. –

9/12 1843 Var efter ovenstaaende Beslutning 5 af de ælste Brødre samlede, og blev enige om at J. Andreas Petersen burde udelukkes for Ulydighed, uanstændig og upassende Forhold baade mod Menigheden og andre, til slet Exempel, han blev Søndagen den 10te Decembr udelukket, uagtet nogle ikke stemte derfor. – Efter Guds Ord skulle Madame Ditlevsen ogsaa været udelukket, men da nogle især de ældre meente at hun burde under hendes Ophold i Kjøbh ved Skrivelse afhøres hvorvidt hun havde erkjendelse om sin Forseelse. – Dertil maatte enhver der stemte for Skrivelsen, skriftelig give tilkjende hvad og hvorledes der skulle skrives og spørges om

17/12: Blev Madame Ditlevsen udelukket. – Det blev vedtaget at der burde være nogle Brødre hvor med Forstanderen kunde raadføre sig om Menighedens vigtige Anliggender, det blev besluttet at Menigheden burde adlyde de ældres Raad, naar disse ere grundede paa Skriften, uden at indvende noget derimod. –

22/12 1843 Blev i Forsamlingen bekjendtgjort, følgende som de ældste var blevne enige om at burde og skulde overholdes, nemlig, At ingen bør berette nogen Menigheds-Anliggender til Uvedkommende Fremmede, ligesom heller ikke til nogen der er udelukket; men kunne vel have Samtale og Brevvexling med en udelukket, om timmelige Ting. – Der blev talt om Qvindens Hovedbedækning i Forsamlingen, og i den Anledning forelæst 1 Cor. 11,2-16 forøvrigt overladt til enhver indtil videre at prøve sig paa Ordet, om det burde nøie efterfølges. –

Der blev vedtaget, at Haandsoprækkelse ved Stemning burde skee, dog med den Undtagelse, at den enkelte der ikke kunne oprække Haanden for sin Samvittighed Skyld, staaer op og derved give sin Stemme tilkjende. –

Ligeledes blev det paalagt enhver at forholde sig sømmelig og

anstændig med deres Forlovelse, ikke at komme oftere sammen en andre især gjælder det for Drengene der maatte have Kjæreste, den megen spadseren bør ikke finde Sted. –

1844

1/1 1844 Var Menigheden samlet hos mig for at foreholdes det ovenforklarede, til Iagttagelse, og tillige blev der paa det alvorligste foreholdt Menigheden at afholde sig fra Slader, thi det vil i Fremtiden strængt blive overholdt, at den Broder eller Søster der sladre vil blive irettesat og frugter det ikke vil den komme for Menigheden. –

7/1. Blev intet uden Bøn og Sang foretaget i Menigheden. Forstanderen var syg, Broder Hassing talede.

8/1 Missionsmøde, der blev intet særdeles Menigheden angaaende, forhandlet, blandt det af Brøderne erfarede i den forløbne Maaned, aflagde Broder Jensen et rart Vidnesbyrd om Pastor Tryde i Nørresundby⁵⁰ som havde lagt for Dagen til Jensens Kone, som tolerance og lidt Forsvar for Baptisterne. –

1844 13 Janv. I de ældre Brøders Møde blev især af stor Vigtighed omtalt, om en oprigtig Christen burde aflægge Eed efter Øvrighedens Befaling, hvilke enhver skulle nøie undersøge til næste Møde og der fremsætte sin Anskuelse. –

14/1 I Forsamlingen blev intet forhandlet uden Bøn og Sang. I Eftermiddagsforsamlingen vare mange fremmede. –

21/1 Blev heller intet forhandlet i Menighedsforsamlingen uden Bøn og Sang, som (?) Formaning om at holde sig Skriftens Ord nøie efterrettelig, ikke at lett(e) noget Bud. –

28/1 Blev i Forsamlingen foreholdt Menigheden, til grundig Betragtning og Overveielse, om en oprigtig Christen kunde og burde efter Øvrighedens Befaling aflægge Eed. Det staaer forøvrigt til enhver at gjøre efter egen Overbeviisning.

4/2 Blev intet forhandlet uden Bøn og Sang

5/2 Missionsmøde. Intet særdeles blev forhandlet.

11/2 Var formedelst daarligt Veier kun mødt faae til Menigheds eller Formiddagsforsamling. – Der blev især formanet om at agte Menigheden og dens Handlinger som grundet paa Skriften, at ikke nogle burde være misfornøiet uden dog at kunne give Grunde derfor af Skriften. –

2/2 1844 var Rettens Betjenter hos mig at skrive for den idømte Mulkt 50 Rbd og Omkostninger 12 rbd 1 MK 12 Sk. samt for Domgaard's Omkostninger 11 rbd 3(?) Mk.

17/2 vare de Ældste forsamlede for at raadslaae om hvorledes 50 Rbd skulle fordeles til de 3 litte Brødre; det blev bestemt at Domgrd skulle have sine Omkostninger godtgjort som var 11 rbd og 3 Mk 24 Timers Arrestomkostninger iberegnet og Wedfall ligeled godtgjort 8 rbd 3 Mk. De øvrige Penge beholdte jeg, dette er tilkjendegivet Menigheden. – Det blev besluttet at Broder Hassing nu kunne optages til Medældste, som Menigheden intet havde imo. Det blev besluttet at i Menighedsforsamlingerne, skulle en og anden ældre Broder fremkaldes af Forstanderen for at øves og prøves i at prædike for at Menigheden i paakommende Tilfælde kunne vide hvem der kunne bruges.

18/2. Paa Forlangende fremstod Broder Jørgen Wedfall og talte i Menighedsforsamling og derefter O. C. Nielsen, for at øves. I Menigheden blev ellers intet forhandlet uden Bøn og Sang. – Broder Jensen talte i Eftermiddagsforsamling. –

Overstreget: 17" Ved de ældstes Møde blev der, ifølge Brev fra Kjøbh med 50 Rbd til

25/2 1844 Blev intet forhandlet i Menigheden uden Bøn og Sang, der var kun mødt meget faae. Det er besluttet af de Ældste, at der begyndes Tjeneste til de bestemt Klokkesl enten der er faae eller mange mødt. – Hassing taledede noget i Forsamlingen, som af enkelte ikke skal have syndtes om, nemlig af Brødrerne. –

3/3 Blev i Menighedsforsamling (foruden Bøn og Sang) besluttet, paa Broder O. Niensens Forlangende at en Broder maatte sendes fra Menigheden til Sundbye, for at bryde Brødet der, da han Hustrue var syg og ikke kunne møde i Menigheden.

10/3 Blev Stine Frederiksen med eget Samtykke udelukket af Menigheden, som Hovedaarsag dertil, maa hendes dagelig Vandel, med Sladder og Hissighed der viste Ondskab og Frækhed, og hvad der tilskyndte Udelukkelsen, var at hendes Søn der var et meget ryggesløst Menneske, blev arresteret for Voldtægt paa en ung Pige og man frygtede for at han havde begaaet andre Ting som Moderen kunne være viden om og have Deelagtighed i. –

16/3 Ved de ældres Møde, blev bestemt, at hvis Nielsen fra Nibe ikke kom herud for at gjøre Rede for sin Vandel der efter Sigende, ikke er ret, da at skrive ham anden Gang til, der blev første Gang skrevet i den Anledning den 12" Marts, men han kom ikke den følgende Søndag.

17/3 Blev i min Fraværelse, til Tordrup, bekendtgjort Menigheden hvorfor Stine Frederiksen var udelukket, hvilke nogle ikke viste. –

24/3 Blev intet forhandlet uden Bøn og Sang.

30/3 Blev af de ældste besluttet at 2 Brødre burde sendes til Frær for at tale med vor Broder Peder Larsen Staun, der ikke formenes at vandre rettelig. – Broder J. N. Bohn fik en Formaning af 2 ældste, om at begive sig til Nibe hvor han var Skriver paa Herreds-Contoriret, og var udeblevet længere en han egentlig havde Tilladelse, han var i Forveien advaret et pa Gange men uden Frugt, ligesom han ogsaa denne Gang viste megen Ligegyldighed og gav ugrundede Undskyldninger.

31/3 Blev i Forsamlingen bestemt at Brøderne Hassing og O. Nielsen skulle gaae til Frær, Skiærtorsdag og Langfredag, de blev tilstaaet hver 2 Mk om Dagen

3/4 1844. De ældste forsamlede, der blev tagen Bestemmelse, at 2 Brødre, skulle gaae hen til de trolovede Sødskende og formane dem til ikke at følges med hinanden saa ofte som skeet var og idet hele indskrænke deres hyppige Sammenkomster til Exempel for Verden. Dette skete om Søndagen derpaa, og de paagjældende vare lydige, Gud alene Æren derfor. –

4/4 Blev det i og af Menigheden bestemt, at ingen Kvinde (Søster) burde møde i Forsamling, med ubedækket Hoved, den der handler herimod, ansees og er ulydig mod Apostlens Ord og Menighedens Beslutning. –

7/4 Efter de udsendte Brødres Rapport blev Peder Larsen Staun udelukket, dels fordi han unddrog sig for at komme i Menigheden og dels fordi han deeltage i værdselige Fornøielser. – Johannes Bohn blev ligeledes udelukket, for Overhørighed og ringeagt for Formaninger og Advardsler mod Forsømmelse af sin Næringsvei som Contorist.

24/4, Var Menighedsforsamling hos Jørgensen, om Eftermiddagen ingen Forsamling fordi det dertil leiede Værelse ikke var færdig. – Denne Dag var en Karl fra Ellitzhøi i Forsamlingen, han begjærte Daab, der var ingen Grund til at nægte det, men han blev bedet at overtænke den Sag endnu et lidet, hvori han fandt tilfreds. –

26/4 Vare de ældste Brødre forsamlede, og det blev da besluttet at der burde skee Daab, hvis det var Guds Villie. –

27/4 Forsamlingen holdtes ogsaa denne Dag hos Broder Jørgensen, fordi den leiede Sahl ikke var færdig. – Der blev prøvet 2 Cathecumener fra Ellitzhøi, en Karl ved Navn Christen Nielsen og Thomas Ottos Kone⁵¹, hvilke fandtes af Menigheden, at de burde

døbes som skedte samme Dags Aften. Daaben forrettedes af H. F. Petersen, de døbte droge deres Vei hjem, Gud velsigne dem.

4/5, Menigheden var første gang forsamlet i den nye Forsamlingssal hos Broder Jørgensen i Kattesundet, og samme Dag nød Nadvere. – Derefter blev talt om hvorvidt Constance Føltved⁵² burde eller ikke burde døbes; da det dog var besluttet at det skulle have skeet samme Gang som de 2 fra Ellitzhøi bleve døbte men da det blev mig sagt at enddeel skulle have derimod blev hun ikke døbt, men det gav sig tilkjende at der var i det høieste kun 3 der havde lidt at indvende, man blev dog besluttet at lade hende staae en Tid. –

6/5 Missionsmøde, hvortil der mødte faae. – Der blev især talt om 2 Puncter, nemlig: om der burde være Forsamling Onsdag Aften og det blev besluttet det burde skee, fra den 14te dennes af. – Dernæst fremkom Broder Hassing med et Forslag fra flere i Menigheden, som ønskede at Føltved selv modtog den Skiærv der hidtil har været erlagt til Broder Jørgensen, og af ham udbetalt som Løn, til Føltved som Forstander, efter længere Samtale blev det bestemt at jeg selv skulle modtage det. –

12/5 Blev intet særdeles forhandlet i Menigheden uden Bøn og Sang. – 19/5. Blev Menigheden tilkjendegivet en Plan hvorefter enhver skulle bidrage til Leien af Forsamlingssahlen. – Derefter blev 2 Cathecumener prøvet (!) som blev døbt Tordagen den 22de om Aftenen⁵³. –

Den 20de Mai mødte jeg og H. F. Petersen for et Forhør fordi vi have døbt, Sagens Documenter blev levert til Defensor Procurator Møller den 23de Mødte vi atter for Samme Sag. –

26/5 blev intet forhandlet i Menigheden.

1/6 blev min og Petersens Dom forkyndt, min henviste jeg til Overretten.

2/6 blev en Cathecumen prøvet og antaget. – Den 5te Juni blev denne døbt⁵⁴. –

8/6 Blev det besluttet i de ældstes Forsamling at der burde udsendes en Broder ned til Hjallerup efter for efter Begjæring at tale med nogle Troende. – Det blev ligeledes besluttet at 2 Sødskende skulde advares om at indskrænke deres Kjæreste Besøg til hverandre, de havde ikke adlydt de give Formaninger, og bliver derfor af Menigheden advaret. – 9/6 Var der en Broder fra Kjøbhh i vor Forsamling, han kom hertil som udkommanderet fra...(?) Toldkamt., han hed Johan Hendrik Noach⁵⁵. – Det blev i Menigheden besluttet at Forstanderen Føltved skulle udsendes på Landet, i Missionsærende. –

16" Søndagen, i min Fraværelse som udsendt fra Menigheden blev Frederik og Trine Nielsdatter efter flere Formaninger og Advarsler om at afholde sig fra hinanden, saaledes som Guds Ord byder, i Sømmelighed og Anstændighed, til et godt Vidsbyrd for Verden, udelukket formedelst Ulydighed. –

23/6 blev i Menigheden talt om Giftermaal, hvorvidt Troende med Vantroen kunne eller burde finde Sted, Menigheden turde ikke forbyde det, eller udelukke derfor, men haaber dog at ingen tør drage i dette Aag med Vantroen, skulle derimod Paptisten (!) paa Præstens Begjæring efterkomme Placatens Bydende af 27 Dcbr 1842, om at udstede et Revers med Forpligtelse at føre sit Barn til Statskirken Daab, da har den Baptist udelukt sig selv. – At Læredrenge som Baptist, ikke bør trolove sig, da der jo ikke er Udsigt til Ægteskabelig Forbindelse i Læreaarene; heller ikke dette har Menigheden villet eller turde forbyde, men at enhver vil indsee hvad bedst er for ikke at give Kjødets Anledning til at synde, men Menigheden har fast besluttet at overholde, dersom nogen Baptist forlover sig, og da ikke fører en saadan Vandel som er sømmelig, velanstændig, og vidner for Verden om et ærbart og christeligt Liv og Levnet, navnlig ved at være afholden i at komme sammen eensides, enten ude eller inde, da vil Vedkommende som ulydige og Overtrædere af Guds Bud og Menighedens Formaninger, blive udelukket, ja efter Bestemmelse, uden vidre forugaaende Advarsel, ligeledes er det fast besluttet, at de trolovede bør tilkjendegive deres Forbindelse for Forstanderen som igjen har at bekjendtgøre det for Menigheden, fordi Guds Ord forbyder skjulte og Mørkheds Gjæringer at være blandt Guds Børn eller i sin Kirke. –

Broder Jørgensen blev atter valgt til at indkassere og modtage det frivillige Bidrag som Løn til Forstanderen. –

Ligeledes blev det bestemt ved Stemme flerhed at Brøderne Føltved og Jensen skulle hver for sig efter eget Tykke og Leilighed jævnlig besøge Menigheds Lemmerne heri Byen, især paa deres Bopæl for at erfare deres daglige Vandel, huuslige og timmelige Omstændigheder og paasee huuslig Orden og Reenlighed. –

30/6 blev i Menigheden talt om, en Missionair burde være i Jylland med fast Løn, men kom ingen bestemt Resultat til. –

6/7 Ved de ældstes Møde blev besluttet at gjentage ovenstaaende Bestemmelser for Menigheden, og tillige at advare om, ingen Samqvem have med de udelukkede, saasom Bøn og Sang til Opbyggelse eller spadseren, thi da følte de ikke Savnet af Samfunde. Menigheden har nøie at vogte sig for at fortælle de udelukkede noget af

Menighedens Anliggender thi det bør at være en Hemmelighed for de udelukkede, det vil virke Længsel efter Samfundet. Skulde saadant skee da vil det efter Omstændighederne kunne have Udelukkelse til Følge.

6/7 1844. Der blev af Forstanderen givet tilkjende, at formedelst timmelig Trang saae han sig nødsaget til at ansøge Kongen om at blive ansat i et Embede for at kunne ernære sin talrige Familie, og hvis dette lod sig gjøre, da maatte Menigheden vælge sig en anden Forstander, da besluttede de ældste uopholdelig at skrive til den kjøbske Menighed, for igjennem denne, til Hamborg, England og Amerika at anholde om at Forstanderen her maatte tillige vorde ansat som Missionair i Jylland med en antagelig fast Løn, hvorved han og Familie kunde ernære sig.

7/7 blev ovenstaaende foredraget for Menigheden, som eenstemmig samtykte og Jensen oplæste et Brev skreve til Broder Mønster i denne Anledning, som er bestemt til at afgaae med Dampskibet først-kommende Torsdag, underskrevet af flere Brødre. —

14/7 Blev intet forhandlet uden til Opbyggelse.

20/7 vare de Ældste forsamlede og raadslog om, at man kunde takke for Kalken medens den endnu var i Kanden, det blev besluttet at skulle skee saaledes. —

21/7 Blev i Menigheden læst et Brev fra Kjøbh hvori var berettet at Petersen og Madame Ditlevsen var ikke mere i den Kjøbenhavnske Menighed, i Anledning heraf blev det foreholdt Menigheden ikke at have nogen Brevvexling med disse, især, om Menigheds Anliggender, og det var ønskeligt at der ingen Brevvæxling skedte, der blev i den Anledning nogen Strid, især af J. Wedfall og Ane, nogle i Menigheden ønskede, at hvem som skrev til disse, da først at vise Forstanderen det især naar det blev forlangt af hvem som tvivlede om Hemmeligheder, der blev ingen fast Resultat paa dette. — Det blev til samme Tid bestemt at ingen Menighedslem burde kalde disse Broder eller Søster. — Der blev efter foregaaende Forlangende af Broder Jensen om at takke for Kalken ved Nadveren, medens den endnu var i Kanden, hvilket af de ældste ogsaa fandtest at kunde gjøres uden Anstød fra Nogen, da deri var ingen Afvigelse fra Christi Anordning. —

21° Juli 1844. Sammedags Aften efter endt Forsamling, blev paa Hassings Opfordring de Ældste Brødre samlede, i Anledning af Jomfru Jørgensens og Constance Føltveds, Forhold og Paaklædning som Menigheden havde forarget sig over. Det blev da bestemt at 3 Brødre, Jensen, Hassing og O. C. Nielsen skulle give dem en Formaning, som skedte den følgende Onsdag den 24° Juli, men som de formanede

forklarede, skulle disse Brødre have viist sig noget haarde og fremfusende, hvorover Jørgensen blev meget fortrydelig og viste nogen Strænghed. – I Anledning heraf, blev det besluttet at de Ældste skulde samles hos Forstanderen Søndag Morgen den 28de Kl 8 slet for at raadføre om hvorledes man burde forholde sig; Forstanderen besluttede at foretage Formaningen paa nye som blev billiget af 2 andre Jensen og Nielsen / Wedfall Hassing og Domgaard, vilde ikke – dog ikke mod Constance, der havde taget mod den første Formaning. –

Den 28de Juli, Blev Jomfru Jørgensen i ovennævnte Anledning atter formanet, og nøie foreholdt Hovedklagepuncterne, som hun, dog noget haard og stiv, tilstod, og hun blev da staaende i Menigheden. Constance og Gorine fremstod derefter i Forsamlingen og bad Menigheden om Tilgivelse for det begaaede. – Jørgensen skulle havt en Formaning for sit utilbørlige Forhold, bestaaende i Fremfusenhed og utilbørlige og uchristelige Udtryk i Ord og Gebærder, men han frabad sig dette formedelst sit daarlige Humeur. – Om Eftermiddagen efter endt Forsamling blev Jørgensen, forhørt af Føltved, Hassing og H. F. Petersen men kunde ikke ret tilstaae at have forseet sig, og heller ikke redebond til at gjøre nogen Afbigt til dem han havde viist sin Vrede imod. – Hassing blev som sædvanlig kort og hæftig, ja tilsyneladende vred og sagde min Fremgangsmaade var urigtig mod Jørgensen thi jeg vilde lokke ham en Tilstaaelse af, og derpaa gik han bort. – Jeg talte derefter længe med Jørgensen uden dog at kunne bringe ham til nogen ret Erkjendelse, men han begjære... at maatte for en Tid, være uden Menighedens Tiltale, Tilsyn og Pleie, og ikke i nogen Henseende befatte sig med Menighedens Anliggender, derpaa ville Menigheden give ham nærmere og ydeligere Svar. –

4/8 3 Brødre, Føltved, Jensen og O. C. Nielsen talte atter med Jørgensen og han fandt da at have givet Forargelse i sin Vrede, og tilstod det for os og tillige for Hassing og Domgaard hvem han ligeledes havde været inhuman og han blev da staaende i Menigheden, Gud være lovet for sin Naade. –

5/8 Mission, blev der især formanet de tilstædeværende at vise hinanden indbyrdes Ærbødighed, Lydighed og at give Agt paa Formaninger og gjøre.

6/8 Blev Landsoverrettsdommen forkyndt for mig, jeg er idømt 30 Rbd og i Omkostninger til Overretten 10 rbd samt til Underretten in Solidium med Petersen 7 Rbd. I alt 47 Rbd som udredes inden 8 Uger fra Dato. – Samme Dags Eftermiddag var jeg i N. Sundbye hos

Gh(?) Wedfall⁵⁶, der er meget syg, for at bryde Brødet og nyde Nadvere i Forening med nogle Brødre og Søstre. –

4/8 Blev Stine Frederiksen paa Forstanderens Forslag eenstemmig optaget i Menigheden igjen. –

9/8 De ældste Brødre havde et Møde i Anledning af den sidst idømte Mult, fordi Kongens Foged lod mig sige, at jeg maatte skaffe Caution for Multen, hvis ikke maatte han lade min Ejendom taxere og dersom den oversteg de 400 Rbd der var laant paa den da ville den blive sat til offentlig Auction. – Broder Jensen gik da i Caution for Pengene.

11/8 Blev det kundgjort Menigheden at jeg havde maattet stille Caution, men at jeg derfor maatte betale. – Det blev saaledes tilkjendegivet at det var ikke allene min eller en enkelts Sag, men fælleds for den hele Menighed, paa Grund heraf henstille vi det til Eder selv, ikke som Tvang men frivillig som christelig sindede enhver efter sit Hjertes Tilskyndelse, at yde efter Evne, ikke af Mennesk frygt eller for at vorde anseete, men gjører i Jesu Navn saa Gud kan æres derved. –

Dernæst blev det bekjendt at (?) Jørgensen ikke mere, efter de ældstes Overenskomst, var i disses Møde. –

8/8 (?) Det blev bekjendtgjort Menigheden at de Ældste havde besluttet at der burde 2 og 2 en ældre tage en yngre med sig og om Søndagen gaae paa Landet i det længste 2 Mile, og helst hvor der er Baptister for at tale og opmuntre disse samt hvem andre der maatte komme. –

22/8 reiste Forstanderen til Kjøbenhavn og retournerede igjen den 11te Septmbr 1844. –

1/9 blev Broder Jørgensen udelukket, formedelst hans hæftige Sind, der uartede til skjænderie baade i og uden for Menigheden. Fremgangsmaaden var ikke ret.

8/9 Blev Madame Thorsen udelukket formedelst Sqvalder og Løgnagtig Udsagn. –

14/9 Ved de ældste Brødres Møde blev besluttet at ingen Cathecumene burde optages i Menigheden uden alle vare enige, altsaa dersom et Lem har noget at indvende før Daaben usættes indtil der intet er at indvende, – dette er tilkjendegivet Menigheden. –

15/9 Blev Jomfru Jørgensen og Constance udelukket, uden at Modstanderne dog kunde anklage dem for noget spectielt, uden dette, at de ikke var elsket i Menigheden, formedelst deres Ungdommelig Lethed, der dog ikke havde uartet til Skam for Menigheden. Striden* var stor

om denne Udelukkelse, men de fledste Stemmer seirede til deres Udelukkelse. – (I Margenen staar *Hassing*).

21/9 Var de ældste Brødre samlede, *Hassing* blev alvorlig tiltalt for sit udviste Forhold, der lyder som følger: Af (?) det i Menigheden hende (= hændte?), under min Fraværelse paa en Reise i Kjøbh, i den senere Tid er vor Broder *Hassing* tildeels een af *Formændene* for og Følgerne af det foregaaende er forendeel *sørgeligt* især med Hensyn til Fremgangsmaaden og man finder sig desaaarsag beføiet til at gaae i Rette med denne Broder. – Hvorfor er du saa stræng i din *Færd* og selv saa skrøbelig. – Man troer at have gjort *Uret* imod Menigheden i det du er betroet en Post som Menighedstjener. – Din Fremfærd, Fremfusenhed, Opblæsthed formedelst Kundskab, har givet Anledning til mere *Ondt* end *Godt* saavel imod enkelte som mod hele Menigheden. – Din Hæftighed, udpassende Ord og Forhold. – At du ikke mere kan være en Menighedstjener formedelst dit udviste Forhold. Vil du holde dig rolig, ikke oponere eller med Paatrængenhed gjøre dine Meninger og Anskuelser gjældende hvilke afstedkommer Splid og Trætte og forstyrrer Menighedens Fred. – Kan og vil du holde dig dette efterrettelig, saa kan du endnu taales i Menigheden. –
Domgaard.

Fra dig, formedelst din egen Skrøbelighed som du ikke seer, er afstedkommet, nogen Sladder som er uartet til Avind og Splid og voldet Uroe i Menigheden, enkelte Gemytter er i Oprør og volder Forstyrrelse ligesom du og er mindre tilfreds med, at ikke dine Anskuelser altid bliver antagne, ofte forsømmer du at møde til de ældstes Møde, der maa ansees som om Du havde Ulyst. – Dit Sindelag er meget vanskeligt, saa man finder dig mindre vel skikket til en *Menighedstjener*, som da du tillige har den Mangel, ikke at kunne sætte dig i tilbørlig og fornøden Kjærligheds Respect for dine Sødskende.

Wedfall Du er i længere Tid befunden som den der gjerne tager Partier og taler i Utide, med stærke Paastande for dine Meniger som ikke ere tilbørlige motiverede, og det ofte med tilsyneladende Vrede, fremkommer med haarde og upassende Ord, der ikke leder til noget Godt, men snarere fremvirker et haardt Hjerte hos andre, især unge og ubefæstede Sjæle der skulle pleies med Kjærlighed, saaledes er du flere gange kommet til at gjøre *Ondt* hvor du kunde og burde have gjort godt, Dine haarde Domme over andre osv. – Endvidre har du ikke altid viist den Iver du burde i det du har unddraget dig fra Møde, naar du dog uden Hinder har kunnet mødt. – For Eder alle tre er efterstaaende Betingelser gjældende, dersom I agte at staae i Menigheden.

– Ihvor tungt det vilde være at afskjære noget Lem især af Eder, maa det dog skee dersom I ikke søge Fred og indbyrdes Kjærlighed i Menigheden. Ieg har besluttet og nu foreslaaer et nyt Valg af Ældste i Menigheden, grundet paa Apostelens Ord, Diaconer eller Menighedstjenere; til disse har Apostelen neppe taget Hensyn til Alder, hverken af Aar eller troende, dog, ikke en ganske ny i Troen for ikke at blive op(b)læst. – At saadanne Tjenere haves er pracsis i Baptist-Menighederne, hvor der kan vælges 4re, gjøres det, saadanne som har i Forbindelse med Gudsfrygt, nogen Kundskab, som til at føre Menighedens Pengeregnskab og deslige, isærdeleshed et roligt Tempramet til at formane de Feilende, at kunne fordrage Gjenvordigheder, give gode Raad og vise tilrette med Sagtmodighed og foregaae andre med godt Exempel

22 Septmbr: fremsattes følgende i Menigheden, ligesom ogsaa ovenstaaende tildeels blev bekjendtgjort i Menigheden. –

22/9: I vor Herres Iesu Christi Navn og ved vor Guds Aand taler jeg til Eder mine Elskelige Brødre og Søstre! Dersom jeg ved Feiltagelse skulle sige noget som maatte synes for eder udpassende, enten i Ord eller om mueligt nogen Hæftighed skulle vise sig, som dog Gud forbyde skulle blandes med Vrede, vil jeg bede eder at holde mig denne Daarlighed tilgode, I vide at jeg ikke er nogen lært Mand, men jeg tør forsikre at det talte er af bedste Menig og af redeligt Hjerte, til Guds Ære og vort Bedste baade for Tid og Evighed. – Kjære! Lader os først bede og det af et reent Hjerte, at give vel Agt paa hvad vi bede om, for at med Tillid at vente Bønhørelse. –

Ved de Ældstes Møde i Aftes i anledning af det forud handlede i Menigheden saavel i min Fraværelse som Nærværelse, blev i blandt andet talt og besluttet, at en anden Orden i vor Menighed er nødvendig, og dette ville vi gjøre grundet paa Apostelens Ord. – Dette bestaaer først i at vælge og udnævne Menighedstjenere eller ogsaa Diaconer kaldet. – Der er i Baptistmenighederne valgt 4re saadanne, vi kunne fortiden ikke vælge uden 3, der er moden til denne Gjærning, det bør være saadanne som foruden den aandelige Tjeneste i Menigheden, især i Forstanderens Fraværelse, at kunne pleie Menigheden, ved at prædike, formane og irettesætte, som og paa Menighedens Vegne naar de udsendes, til Formaning m. m. og at gaae tilhaande i Menigheden ved dens Forsamlinger saasom at ordne Bænkene, Tilsyn med Belysningen etx. – At paasee Menighedslemmerne i timmelig Henseende, forexempel at besøge Sye, og erkyndige sig om den trængendes Kaar, gjøre Forslag om Hjælp og

Pleie til disse. – Førre Menighedens Pengeregnskab og komme Forstanderen til Hjælp i Eet og Alt. Disse Diaconer bør være af et roligt Temperament og kunde fordrage Gjenvordigheder, have et sundt og christeligt Omdømme uden Partiskhed. – Til Menighedstjenere har jeg besluttet at foreslaae Brøderne Jensen, Nielsen og Mortensen, og Menigheden vil da selv vælge, Taushed er Ja, dem som vil tale noget maae komme frem een ad Gangen. – At de tre Brødre Hassing, Wedfall og Domgaard er afgaaet fra denne Tjeneste, fordi man fandt ikke at behøve saa mange, og de andre valgte bedst skikkede, formedelst deres Sagtmodighed. –

I Menighedens Overværelse taler Navnlig til nogle Brødre, der fleer Gange i meer end een Henseende strængt (?) har oponeret i Menigheden, tildeels over Smaating som kunne og burde afhjælpes hjemme og vilde da ikke have gjort Forstyrrelse i Herrens Menighed som skeet er, saa Guds gode Aand af Bedrøvelse har maattet vige. – Dette er Brøderne Hassing, Wedfall og Domgaard ved deres Uforsigtighed og (?) Lyst til at revse andre før de have revset dem selv og rensset ved vor Guds Aand. – I mine Brødre modtage i Dag denne Advarsel, om at vandre i Stilhed og ikke give Anstød i noget, men som Ordet lyder og byder i Stilhed æde sit Brød. –

Der er ogsaa iblandt os ulydige Søstre der ikke gjerne tage mod Formaning men heller irettesætte andre, disse modtage i Dag samme Formaning, som ovenført, til fremtidig Advarsel og Iagttagelse. – Det er endnu almindeligt at Slader og Sqvalder har hjemmel (?) i Husene (?) især hos Søsterne og uarter til Dom over andre. – For at forebygge dette Onde, der uagtet vor Forbud har grebet stærkt om sig saa at nogle synes at lide Uret, siger jeg Eder som Menighedens Ældste af den selv udvalgte til dens Forstander og Lærer, hvilke jeg anseer som et Naades Kald fra Gud igjennem Eder til mig; vel forrettes dette vigtige Embede i megen Skrøbelighed, men jeg trøster mig ved en god Samvittighed for Gud og Eder i det jeg ikke har lært andet end Guds Ord som det lyder og byder, og den der da ikke vil være dette Evangelium lydig og leve i stille Fred med sin Næste byde vi at gaae bort, og søge Fred hvor Sindet vanker. At ingen herefter dømmes eller tiltales efter en andens Udsagn eller Fordring, kun den der har seet med egne Øine og hørt med egne Øren, formane og advare den feilende som Skriften byder. – Menigheden har en gammel Bestemmelse desangaaende (1 Jano 1844) saalydende: at den som aabenbare sin Broders eller Søsters Feil til nogensomhelst er skyldig for Menigheden. – Veed du ikke hvad du skal gjøre, da spørg en ældre til Raads, men anklag ikke, kun naar den

Feilende ikke vil høre eller adlyde Formaningen, da har du at gaae frem som Skriften lærer, see Math 8,15-22 og 16,19, Joh 20,23. – Dersom I give Agt herpaa gjøre i vel. –

Ieg har talet til enkelte i Eenrum hvilke jeg her ikke vil nævne. – Der foregaar skammelige Sagn i Menigheden, der er af den Beskaffenhed, at det berøver sin Broder eller Søster et godt Navn og Røgte, der vel for enhver Sandhedskjærlig sindet har Værd, Sagnet er uden Grund, saa meget meer stridende imod den Caracteer (I) bør være i Besiddelse af. – Denne Skjændsel er først udgaaet fra en Søster der ellers er erkjendt for ægte christelig sindet, det er bedrøveligt at sligt kan finde Sted blandt Guds Børn. – See (?) hvor nøie man bør passe paa det farlige Lem Tungen der altid pukker og ofte vinder Seier naar Giften kommer i Hjertet. – Ieg haaber nu disse Ord har ramt den skyldige, saa den vil angere Synden, og Gud vor kjærlige Fader, vil tilgive Synderen og ophjælpe de fortrykte, at disse maatte tilgive hverandre, som du o Gud vil tilgive dem. – Nu haaber jeg, Christi Kjærlighed vil tvinge eder til Anger over begangne Misgjærninger. – Menigheden er for dens Hjertes Haarhed Skyld overgaaet en Schandale den seent vil blive fri for at høre ilde for, jeg synes at skamme mig. – Af alt hvad jeg til denne Tid har lidt, taalt og hørt, har ikke krænket eller saaret mit Hjerte saa haardt, men dette har slaet et dybt Saar, nemlig Spliden der foregik i Menigheden, der fremkaldes formedelst Hjerternes Haardhed, hvilke Menigheden selv forvolte. – Tør jeg nære det Haab at I vil gyde Olie i dette Saar (mit Hjerte) deels ved at tilgive mig hvad mit mueligt mindre gode Forhold angaaer i Menighedsforsamlingen den Dag og deels ved i indbyrdes Fred, Rolighed og Kjerlighed, saavel i som uden for Forsamlingerne. – Skulle jeg mueligen synes for stræng for Eder, da byd mig at vige den Plads jeg hidtil har indtaget, men gjør det ikke uden Grund. – Ieg har og vil fremdeles glæde mig og takke Gud for denne Post jeg staaer paa, der er saa hæderlig og ophøiet for mig; ak min Gud og Frelser, bevar mig fra at ophøie eller hovmode mig af dette, men lær mig at handle med Viisdom og Forstand og at tale og Lære med Myndighed, givet af dig min himmelske Fader. – Forvirringen var stor⁵⁷ og farlig afvigte Søndag, den blev det endmere ved Misbrug af de Naadegaver, der var betroet Menigheden, men som, da Broderkjærlighed, Samfunds-Aand og Ydmyghed vare bortskræmmede af Kiv og Strid, og da enhver snæverhjertet kun tænkte paa sit Eget, nødvendigen maatte give Selvraadighed Anledning og Næring, istedet for at bidrage til fælleds Opbyggelse. – Udvortes christelig Skik og Brug syntes vel endda at have holdt sig i enkelte

Stykker, især hos Nogle; men det Indvortes fattedes, (jeg følte mig) som skulde besjelet, understøttet og opholdt de(t) Uvortes, den ene raabte i Munden paa den anden, og enhver vilde gjøre sig gjældende, ikke engang Qvinderne vilde tie. – Menighedens væsentlige Skade er Mangel paa Tro og Kjærlighed. – Mine Sødskende! Lader os ikke laane Øre til Partiegængere. – Betænk, vi har nydt Hæder og Ære fra Gud vor Fader, ogsaa i dette at Baptisterne har stedse havt et godt Røgte, søg at bevar det med en uplattet Vandel. – Kjære dyrekjøbte Sjæle! Lad det nu ikke midt i Lykkens Overflødighed gaae med os som skrevet staaer: Man aad og drak, blev tyk og feed og slog bag op. – Det bliver derfor bedst, at vi retter os efter hans (Guds) Villie, der er saa saare god og priselig, bedst at vi tage vor Tilflugt til hans Miskundhed og Godhed, og under alvorlig Forsagelse af Verdens forfængelige Møie, som kun føre Døden med sig, bønfalde om hans Naade. – Med spændt Opmærksomhed ville vi betragte de Mønstre vi have paa Lydighed og Troskab i hans Tjeneste. – Enok toges levende til Himlen. – Noa blev frelst i Arken, Abraham og flere som vi have læst om og troer det, hvad skulle vi nu tage os for, mine Brødre og Søstre! skal vi være efterladne og ikke ville gjøre Godt, men give Kjærlighed Afskeed? Gud forbyde dog, at det skulde gaae saaledes med os. Nei, vi vil stræbe med Iver og Attraad, at fuldbyrde enhver god Gjerning, og dertil vil du vor Gud og Fader forhjælpe os. – Hvem af Eder da, der er ædelsindet, Hvem der har Hjerte i Livet, Hvem der er fuld af Kjærlighed, vil sige: Er der mig, der volder Oprør, Strid og Tvedragt, saa viger jeg Pladsen, gaaer min Vei, hvorhen I vil have det, og gjør som Menigheden byder; kun at Christi Hjord maae være i Fred med de ansatte Forstandere! Lader os elske hinanden, for alle at komme i Guds Rige, lader os, medens vi har Leilighed til at blive helbredede, betro os til vor Læge, til Gud, og saaledes gjøre ham Gjengjæld! Hvad Gjengjæld? Bod og Bedring af oprigtigt Hjerte. Lader os yde Ham Lov og Taksigelse ikke blot med Munden, men tillige af Hjertet, saa at han kan tage os til sig, som sine Børn. – Herren har nemlig selv sagt: Mine Brødre ere de som gjøre min Faders Villie. – Altsaa Børnlille, maa vi gjøre Faderens Villie, af hvem vi ere kaldte til Live, og for alting stræbe efter Dyden, men lad On(d)skab fare. – Vi ville endnu engang formane og formaae hinanden til at udrydde det Onde: Sladder og Partivæsen, stræber med hverandre. – I October blev det besluttet at de Ældste Brødre, indtil videre for Beqvemheden Skyld, skulle møde hos mig hver anden Løverdag Eftermid. Kl 5 slet. –

Fra den 24te October af havde Menigheden Fred i dens Forsamlinger om Søndagen, indtil 24te November da jeg efter endt Opbyggelse anmodede Jensen, Hassing og Wedfall der vare Jørgensens Modstandere, om at forlige sig med ham, medens de endnu vare med hinanden paa Veien. – Jensen var dertil villig, dog han fandt dette ikke nødvendigt for sin Samvittighed Skyld, men han ville desuagtet gjøre paa Forlangendet. – De andre Brødre ville ikke, de ansaae det for overflødig, ja endog unyttigt, men bebreidede mig meget med mit kjærlige Forhold til Jørgensen og hans Huus som de holde for ikke christeligt; de sagde mig at jeg holte med Synden og at jeg søgte Hævn over Menigheden for de skete Udelukkelser i min Fraværelse. – Jeg der vidste mig fri for disse slette Tanker, blev dog hæftig i Sindet og gik, Samtalen ophørte. – Ved det passerede var ingen nærværende uden Jensen, Hassing, Wedfall, Nielsen og Forstanderen

30/11 1844. Lørdag Aften Kl. 5 sammenkaldte jeg de ældste til Møde hos mig for at overveie og raadslaae deels om det foregaaende (fornærmelige og usandfærdige Beskyldninger mod mig) og deels om Hassings Søndagsarbeide bestaaende i at tjene Skuespillerne til haande, hvor vidt det burde taales. – Efter at have foreholdt Brøderne Jensen og Nielsen det feilagtige i deres Meninger om mit Forhold Jørgense Huus, kom Hassing og modtog Formaning for sit Forhold, som oven er bemærket, og dertil blev han atter advaret om at afholde sig fra Søndagsarbeide, hvilke han ogsaa lovede saaledes, ikke at gaae derhen før Kl. 6 Aften; dersom han til den Tid ikke maatte berøvede man ham en Ugentlig Indtægt af 6 til 7 Mk. som han høilig trængte til, som er os vitterligt, man turde ikke aldeles forbyde ham det, og det blev derved, med den Bemærkning: at han ikke maatte see strængere paa andre end paa sig selv. –

1/12 havde vi Fred, Glæde og Opbyggelse i Menighed. –

8/12 Ligeledes

15/12 1844 Efter endt Opbyggelse blev Søsterne Madme Jørgensen og Dorthea, der havde noget imod hinanden, bedet at blive tilbage, samt Brøderne Jensen og Nielsen tilligemed Forstanderen, for at bringe Enighed tilveie som og skedte, hvis Dorthea kunne beviisliggjøre sit Udsagn, nemlig: at Jørgensens Huus skulle tale ilde om Menigheden. – Dorthea forklarede at en Broder Hans Jørgensen⁵⁸ tilhørende den Langelandske Menighed, men opholdt sig en Tid som Sømand han logerede hos Jørgensens, og skulle have udspremt dette Røgte, som Dorthea beviste ved Stine Frederiks., Marie Christs. og Broder Poulsen hvilke disse tilstod, dermed var Madme. Jørgensen tilfreds,

hvad dette angaaer. – Til samme Tid fremkom Nielsen med en Beskyldning mod Madme Jørgensen, nemlig om hun ikke havde noget imod hans (Nielsens) Kone, hvilke hun forsikkrede Nei, men Nielsen paastod at hun havde udspreedt det Røgte at hans Kone drak sig beruset, som han tilbød at bevise med Vidner, som han fremkom med Juledag, nemlig, Mad. Thorsen, der den Tid var udelukket formedelst Sladder og Løgn, og kunde derfor antages som Vidne i en Sag, om end Mad. Jørgensen havde været skyldig, hvilket ikke var tilfælde. Hun havde ikke sagt andet end, saa gaaer Rygtet, men man kan ikke tro hvad Folk sige, hvilke Mad. Thorsen forklarede at have hørt. De tilstedeværende Brødre maatte jo frikjende Mad. Jørgensen. – Derpaa yttrede Nielsen at Jørgensen havde forurettet Thorsens og man sagde at Jørgensen var en Bedrager. Derpaa fordrede Mad. Jørgensen Beviis og fortalte sin Mand det passerede, der tog sig alvorlig af Sagen og villet drage Nielsen for den værdselige Ret. – Nielsen var ikke til at bevege eller overbevise om sine feilagtige Paastande, hans Beslutning var at faae Mad. Jørgensen udelukket, thi nu syntes han der var Aarsag nok. – Nu da Jørgensen agtede at gaae frem, ad Rettens Vei mod Nielsen, for at beviisliggjøre hans Beskyldning, eller tilbagekalde det sagte, samlede Menigheden sig Juledags Aften, for at beslutte hvad der kunde og burde gjøres ved denne Sag. – Menigheden besluttede eenstemmig at stille Nielsen og hans Kone for Menigheden og dersom de ikke kunde erkjende sig skyldig, og tilbagekalde deres ugrundede Beskyldninger burde Nielsen og Kone sættes ud af Menigheden. – De blev desaarsag 2 Juledag hentet her ind af 2 Brødre. – Efter Langvarig Mægling og stræng Formaning faldt Nielsen og Kone til Føie og erklærede for Menigheden deres Beskyldninger mod Jørgensens for ugrundet og bad Gud og Menigheden om Tilgivelse, Nielsen og 2 Brødre gik derpaa til Jørgensen, for at formaae ham til Forliig og lade Sagen i beroe, som skedte og ikke mere kommes ihu. –

Den følgende Søndag fremstod Nielsen og foreholdt Menigheden det feilagtige i dens Fremgangsmaade mod ham og Kone, han grundede sit Andragende paa Math. 18 og Pauli Brev til Galater 6C1, han fik atter Menighedens eenstemmig Formaning for hans utidige og ugrundede Fremfærd og Paastand, han ville da frasige sig at være Menighedstjener, han blev ogsaa denne Gang overbeviist og maatte tie og give tabt paa sine Paastande. – Tingen blev bilagt og Nielsen kom siden til grundig Erkjendelse om sin handlemaade. – Gud tilkommer Æren. – 29/12: Blev Domgaard, Mad. Jørgensen og Dorthea sammenkaldt i Forstanderens og Jensens Overværelse for at berigtige noget gammelt

Snak og Sladder som Jørgensen klagede over, hidrørende fra Jørgens. Udelukkelse, der blev foretaget efter Snak fra Vantroen. – De tre ovennævnte bleve strax enige og forligte. – Derefter taledes Domgaard og Jørgensen sammen, om Aarsagen til hans Udelukkelse hvilket Sagn Domgaard atter forklarede, men ikke som Jensen havde sagt Jørgensen, Jensen blev atter af Jørgensen fordret til Regnskab for sin Fremfærd og sit Forhold med Udelukkelsen og sin derover givne Forklaring, der ikke var overensstemmende med Domgrds. – Det hele blev for Jørgens. en Gaade og et Virvar som ikke kunde gøres Rede for og skulle derfor ikke mere tales om, Jørgensen besluttede snart at ville anmode Menigheden om Optagelse. – Jensen var dog ikke ret tilfreds med Domgrds Sagn, thi han fandt ham ikke saa ærlig i sit Udsagn. –

1845

1/1 1845 Var alt til Opbyggelse i Forsamlingen. Derefter anmodede Jensen mig om at følge med til Sundbye, for at tale med J. Wedfall, der i lang Tid ikke havde besøgt Forsamlingen, han meente og syntes ligesaa godt at kunne opbygge sig hjemme, og saaledes at være i Frihed; hans Grunde har han givet skriftlig. – Han meente sig i Tiden forurettet, ved den givne Formaning, og tog den just ikke op som det bør en Christen. –

5/1: Fremstod J. Wedfall og bad Menigheden om Tilgivelse for hans megen Efterladenhed med at møde i Forsamlingen. –

Om Aftenen fremkom Jørgensen og forlangte at blive optagen i Menigheden, paa hans Forlangende svarede jeg paa Menighedens Vegne: jeg meente ikke at Menigheden endnu var enige herom, at han derfor vilde bie lidt og holde sig rolig, da vilde det vist snart skee, at Menigheden blev enige heri, saa kunne han forvente Menighedens Beslutning, og imidlertid ville dens Lemmer besøge ham for at erfare hans Hjertes Tilstand. – Jørgensen begjærte at faae at vide hvem hans Modstandere vare, Forstanderen bad desaarsag om at saadanne ville staae op, der reiste sig 10, Forsamlingen bestod i alt af 6 eller 28 Lemmer, paa Jørgensens Spørgsmaal om hvad disse havde at sige imod ham, taledes Jensen.

12/1 1845 holdtes Nadvere for dem som ikke var tilstede den 5te Jano. Samme Aften blev Bohn paa Forlangende gjenoptagen i Menigheden. – Constance og Jomfr. Jørgensen blev af Forstanderen

foreslaget til Gjenoptagelse, men da dette ei skedte, anmodedes Menigheden om at erkyndige sig om deres Forhold. –

19/1 Besluttede Menigheden at udsende Brøderne Nielsen og Canalen, for at erfare Broder Mortensens Tilstand, der efter Rygte ikke skulle være god. – De kom tilbage med gode Efterretninger. –

26/1 Intet extra foretaget. –

30/1 Modtog jeg Ordre fra Politimesteren, at møde for et Forhør. –

31/1 mødte de her i Staden værende døbte i 1844 og afgav den forlangte Forklaring. –

2/2 Intet extra foretaget. 9/2 Ligeledes.

16/2 Blev Madme Thorsen indladt i Menigheden for at høres, hun tilstod at være skyldig til den forhen skedte Udelukkelse og bad om Tilgivelse, og blev sat paa Prøve indtil videre. – Derefter blev Constance Føltved og Jomf. Jørgensen foreslaaet til Gjenoptagelse, de blev hver for sig opkaldt for selv at forlange Optagelse, de blev sat under Menighedens særdeles Tilsyn, indtil videre. –

23/2 Forestod Broder Jensen Forsamlingen, da Forstanderen var i Missionsreise paa Landet. –

2/3, 9/3 Intet.

16/3 Holdte Menigheden for første Gang den besluttede extra Forsamling, som skeer hveranden Søndag fra Kl. 6 af, og 2 Cathecumener blev prøvet. – I denne extra Forsamling er bestemt at alt hvad gjørligt er og kan opsættes til dette Møde, da skal afgjort, for ikke at have(?) Forstyrrelse i vor Formiddagsforsamling. –

23/3 Intet.

30/3 Fremstod Jensen og foreslog Menigheden, nødvendigheden af at ligge til Forstanderens Løn, da han ellers maatte søge en Levevei for sit nødtørftige Udkome(?) Skyld, hvortil Menigheden var villige. –

6/4 Intet – Samme Dag var extra Forsamling, der blev prøvet og døbt samme Aften. –⁵⁹.

13/4, 20/4 Intet.

27/4 Formiddagsforsamling. Intet. – Eftermiddag extra Forsamling, blev det besluttet efter nogles Opfordring at lade de 4re sidste Udelukkede komme for Menigheden til Optagelse næste Søndag. –

4/5 Formid. fremkom Constance og Mad. Thorsen og blev optagne. – Jomf. Jørgensen mødte ogsaa, men ville betænke sig paa at bede om Tilgivelse. – Jørgensen mødte ikke. – 6 blev døbt⁶⁰.

11/5 Intet. Ikke heller i den extra Forsamling, uden Onsdagsforsamlingen blev ophævet indtil videre. –

18/5 Intet. –

25/5 Blev nogle Cathecumener prøvet. –

14/5 blev Underrettsdommen lovlig forkyndt for mig og Petersen og(?) lyder saaledes: Føltved og Petersen bør bøde hver for sig til Aalborg Byes Fattiggkasse 30 Rbd., samt in Solidium udrede Sagens Omkostninger, til Actor Prokurator Jensen 4 Rbd til Defensor Prokurator Møller 3 Rbd. Det idømte at udrede inden 15 Dage.

11/6 Intet om Formiddagen. – Om Aftenen blev 4re døbt. –⁶¹

15 Marts Løverdag Aften, ved de Ældstes Møde, bestaaende af Forstanderen og de 2 Menighedstjenere, blev det besluttet, for at fremme en bedre Orden og Pleie i Menigheden, end hidtil: Det er tilladt ethvert Lem, Broder og Søster i Menigheden at fremkomme med deres Meniger og Anskuelse saavel om Menigheds Anliggender som om Guds Ords Udlæggelse, Lærdomme etx. 2. Ligesom det er enhver Pligt uden Forbeholdenhed, at fremkomme med hvad de maatte synes nyttigt og Godt – 3 Men for ikke at forstyrre eller hindre den indbyrdes Fred, eller som(?) ofte er skeet forhindre den Pleie og Sjøleføde som vi alle saa høilig trænge til, ville vi fremdeles, med fælleds Samtykke have til en fast Regel i Menigheden, at hvad somhelst Nogen maatte ønske at fremsætte, da først at underrette Forstanderen eller Menighedstjenere herom, i Løbet af de 14 Dage, nemlig fra nu af til Løverdagen den 28de dennes, hvad nogen i dette Tidsrum maatte tænke eller erfare og saaledes fremdeles endog samme Løverdag Aften som de Ældste ere samlet, kunne medtages de den Forslag, Meniger og Anskuelse der maatte fremkomme, indtil Kl. 7 Aften, for at tages under Overveielse, enten til Antagelse er (= eller) Forkastelse. – 4 For at tilkjendegive i Menigheden alt saadant, m. m. saasom Optagelse af Cathekumener, Udelukkelse, Prøve, Bestemmelse om Daab og dsl. have vi besluttet at holde en extra Menigheds Forsamling hver anden Søndag, for første Gang i Dag den 16de Marts og saaledes fremdeles med Untagelse af naar det skulle indtræffe Nadver Søndag da vil denne extra Forsamling blive at udsætte til den følgende Søndag, som da(?) vil af Forstanderen blive Menigheden tilkjendegivet. – Denne Forsamling tager sin Begyndelse strax efter offentlig Forsamling. Her er et Melletrum jeg har forsømt at indføre. –

I Aug. Var atter Daab med 5⁶², Hass fra Nørretranders var af Menigheden eenstemmigt antagen, men da O. C. Nielsen kom, satte han sig derimod, og Hass blev den Aften ikke døbt, fordi Nielsen antog der ingen ny Fødsel var foregaaet. – Jeg kan ikke erindre andet end Menigheden havde Fred og Eendragtighed denne Maaned. –

7/9 Blev 3⁶³ døbt, men Hass mødte ikke, fordi han vidste Nielsen var

imod ham endnu. – Denne Formiddag fremstod Nielsen med Beskyldninger baade imod Hass og hans Kone der er indlemmet i Menigheden, han beskyldte hende for en Tyv, Røver, Morder, Øretuder og Bagvadsker, og dersom Menigheden nu kunne taale hende, ville han og Kone udtræde, thi han kunde ikke have Samfund med hende, da Menigheden ikke paa hans Sagn kunde udelukke hende, men nøiere undersøge Sagen, sagde Nielsen Farvel og vilde gaae bort, man foreholdt ham det feilagtige i denne Adfærd. – Sagen blev sat i Bero til den følgende Søndag. –

14/9 1845. I Formiddagsforsamlingen blev intet extra forhandlet, derimod samme Dags Aften eller extra Forsamling mødte Nielsen og Kone samt Hasses Kone, for at faae den omtalte Sag behandlet, Nielsen som ikke (kunde) bevisliggjøre de Beskyldninger han havde paalagt Hasses Kone, maatte tilbage(kalde) disse og frikjende hende med sin Tilstaaelse for Menigheden at havde forseet sig, ligesom hun maatte erkjende sine Forseelser, og de blev desaarsag staaende i Menigheden. –

Samme Aften blev der talt op (= om) A. Bohn og Karenmarie, deres usømmelige Forhold i at være i eet Værelse om Natten m. m. som de forhen har været udelukket for og ofte formanet; Menigheden var eenstemmig i at de burde udelukkes, men da de ikke var tilstede, at udsætte handlingen til næste Søndag, hvilke skedte. – Derefter et af J. Wedfall fremsat Brev læst med Forslag om at der maatte en Aften om Ugen bestemmes, til Møde for hvem som frivillig maatte komme, for i Forsamlings-Salen at øve og prøve Sang som man høilig trængte til, og tillige at have mundtlige Samtaler, om Guds Ords Lærdomme; dette fandt Menigheden godt og billigede; dette Møde blev da bestemt til hver Mandag Aften fra Kl. 7 af, første Gang den 15te Septmbr, jeg (Forstanderen) var den Aften ikke tilstede, hvilke heller ikke er forlangt. –

21/9 Blev Bohn og Marie udelukket, Forstanderen var denne Dag i Tordrup, – de var ikke tilstede fordi de om Søndag Morgen tilligemed Werge og Jolander var reist til Nibe for hos Præsten der at gjøre Foranstaltning til at lyse og holde Bryllup snarest gjørligt. –

22/9 Mandag Aften, mødte nogle omtrent 13 Personer hvoribland J. Wedfall og Jensen samt Forstanderen; Wedfall gjorde Spørgsmaale om hvad Forskeld der var paa Brødsbrydelsen og Nadveren, Samtalen herom blev levende, da Wedfalls Mening var at vi burde ikke have Brødsbrydelse, men ligesom Qvækerne holde Nadvere allene i det

udsynlige, hvilken Lærdom han søgte at gjøre gjældende dog denne Aften ikke med Paastand, men viste det senere, som følger. –

27/9 Løverdag Aften gik Forstanderen og begge Menighedstjener Jensen og Nielsen til Wedfall paa hans Bopæl, for nærmere at erfare hans Lærdom, der lyder saaledes: Han siger, Gud er een, een Gud og en Person, og det er den falskeste Lærdom nogen kan føre at der ere 3 Personer i Guddommen, men var Christus og det var Gud som døde paa Korset som en Frelser og Forsoner, Midler og Mægler imellem sig selv og Menneskene. – Ligeledes Forklarede Wedfall, at han ikke kunde holde Nadvere med os, da han ansaae Brødsbrydelsen for en Skygge som burde forsvinde for den rette aandelige, men holde Nadvere ligesom Qvækerne. Dette, uagtet, han ikke synderlig kunde gjøre Rede for denne(?) Lærdom, ville han dog fremsætte den i Menigheden og til hvem han kom i Berør med, ligeledes stod han i Tvivl om Daabens Richtigkeit og meente, at naar Mennesket var døbt i den helligaand og Ild, som intet Menneske kunne gjøre, da behøvedes Vanddaaben ikke. –

28/9 Søndag Formid. mødte ogsaa Wedfall, efter endt Opbyggelse blev ovenstaaende forelagt Menigheden, til moden Overveielse, til samme Dags Aften, ved den extra Forsamlings Møde, hvor Wedfall ogsaa mødte, men kunne kun gjøre liden Rede for den, men ville dog desuagtet ingenlunde afholde sig fra at Lære fra sig, og reent ud erklærede, at den Lærdom vi førte var i enkelte Sætninger Grundfalsk. – Han (Wedfall) blev derpaa eenstemmigt udelukket og Menigheden alvorlig advaret og formanet om at tage sig i Agt for hans Lærdomme, den som var grundet paa Menneskeværk. Den extra ordinaire Mandagsforsamling begyndt den 15te Septmbr blev besluttet at ophæve. –

24/9 begyndte Onsdagsforsamlingen fra Kl 7 af Aften. –

28/9 Intet.

1845 den 29de Septmbr. kom Thorsens Kone Bolette, der staaer i Menigheden, hjem paa min Bopæl, og siger: At hun havde sagt til Jørgensen, Kone og Datter, at nu skulle hun gaae til Føltved og sige ham, hvad de (Jørgensens) sagde om Føltved og hans Huus nemlig saalydende: At Føltveds var et slet Huus, hans Datter kjæreste med Poulsen, og opholdt sig i hans ydre Stue om Aftenen til Kl. 11-12 og bedrev Hoer, tilligemed meget mere som Jørgensens havde sagt som jeg dels ikke erindre og dels ikke vil anføre; Tirsdagen den 30de Septmbr. gik jeg til Mad. Jørgensen der stod i Menigheden, og talte

med hende eensides om hvad Thorsens Kone havde sagt, efter dem (Jørgensens) hvilket Sagn Mad. Jørgensen benægtede, og foregav at det var Thorsens Kone der havde sagt det, og tillige beskyldte hende for at hun var drukken som hun ofte før havde beskyldt hende for, nu forlangte jeg det skulle bevises med Vidner, da jeg ikke kunde tro den ene mere end den anden, og sagde desaarsag jeg maatte have dem begge sammen for at kunne bedømme deres Udsagn. – I den Anledning gik jeg Torsdag Aften den 2° Octobr, Kl. mellem 6 og 7 til Thorsens Kone, og bad hun vilde møde hos Jørgensens for at vi kunne tale sammen(?) og i Mindelighed(?) om det var mueligt at komme tilrette herom uden Menighedens Mellekomst, Thorsen kom ogsaa, jeg bad Mad. Jørgensen om at gaae oven paa for vi 3 kunne tale allene, hun svarede, saa skulle hendes Mand og Datter med, thi det var dem Mad. Thorsen havde talt medst med, da vilde Thorsens Kone ogsaa have sin Mand med; da svare jeg, naar vi alle skulle sammen kunne vi ligesaa Godt blive hvor vi vare, saa begyndte Jørgensen med spydige Ord i hæftig Vrede at tiltale mig, hvad jeg vilde, om det var det jeg vilde søge Revance for at der var sagt at Poulsen og min Datter havde opholdt sig i min Stue, og flere lignende Spørgsmaal, jeg svare nei, thi dette regnede jeg ikke for Noget, men at de havde beskyldt mit Huus for Horerie og at Madame Jørgensen beskyldte Thorsens Kone for Fuldskab, dertil svarede de det første havde de ikke sagt det var Mad. Thorsens Løgn, Thorsen der var beskjenket blev vred og tiltalte Jørgensen, og der blev Skjænderie, jeg tog min Hue og bad Godnat og gik for at undgaae det begyndte Skjænderie. –

Omtrent $\frac{1}{2}$ Time efter jeg var kommet Hjem og stod i min ydre Stue, kom Madm. Jørgensen i megen hæftig Vrede ind og taledede med meget raabende Stemme at jeg havde sadt Splid i hendes Huus og hun skulde nu lære mig at sætte det istand igjen; min Datter Constance aabnede Døren til Sovekamret for at erfare hvem det var, strax tog Mad. Jørgensen fat i Døren for at lukke og sagde bliv du inde din Ludderqvind, jeg søgte at faae hende ind i Sovekamret for at ikke Gadens Folk skulle høre hendes Skjænderie, som hun blev ved med, hun sagde at jeg var en meget slet Mand, jeg var ikke værd jeg skulle være Forstander, jeg forlangte hun skulle bevise Sagnet, hun svare Ja, som hun dog senere ikke har kunnet, ogsaa jeg blev noget hæftig og tiltalede hende med haarde Ord, som hun gjør stærk Fordring paa Beviis for. – Hun vilde ikke gaae ud uagtet Kl. blev til 11, og vi lavede os til at gaae til Sængs, vi tilbød hende at blive, det vilde hun heller ikke, men jeg skulle følge hende hjem og sætte hendes Huus i samme

Stand som det var før jeg kom den Aften, dette gjorde jeg og fandt Jørgensen og Datter rolige og fredelige, jeg talede med dem i(nd) til Kl. 3 om Natten og vi adskildtes som Venner, med den Overenskomst at jeg skulle komme igjen naar Thorsen var paa Arbeide for at faa rede paa Sagen, hvilket skedte Torsdagen den 3° næst efter vi gik og paa Forsamlingsaften jeg, Jørgensen, Kone og Datter samt Thorsens Kone, der blev af mig gjort Spørgsmaale til Mad. Thorsen om det hun havde sagt hjemme hos mig var Sandhed, hun sagde og paastod ja, Jørgensens søgte at gjøre hendes Udsagn til Løgn og saaledes gik det en heel Time, uden jeg kunne være istand til at bedømme hvem den skyldige var, imidlertid kom Thorsen og vi skildtes ad. Mandagen den 6° gik jeg atter til Mad. Jørgensen for om mueligt at forlige mig med hende om sit Forhold i mit Huus, efter lang Samtale, ville hun tilbagekalde sine Skjældsord, og vi skildtes ad som Venner. – Da det den ovennævnte Mandag var Mission, tilsagdes begge Qvinder at møde i Forsamlingen for at forsvare deres Ret og bevise deres Udsagn, hvilke skeete, men da der fandtes stor Skyld hos dem begge, blev og ingen Erkjendelse, bleve de begge udelukkede af Menighedens Eenstemmighed. Jørgensen kom strax op for at forsvare sin Kone, men Menigheden skildes ad, saa der blev ikke synderlig Trætte. –

7/10. Kom Jørgensen med 2 Politiebetjente til mig paa min Bopæl for at spørge om han og Datter ikke endnu gav Bidrag til Leie af Forsamlingsstuen, hvilke de ikke gjorde, kun hans Kone, Jørgensen vilde saaledes, tilmasse sig Ret at komme der og gjøre sin Stemme gjeldende. – Dernæst fordrede han at jeg skulle udlevere eller skaffe ham en Seddel der blev læst i Forsamlingen Mandag Aften, hvilke jeg nægtede. Endvidre spurgte han hvad det var og om jeg kunne erindre hvad Nielsen i Øster-Sundbye forrige Vinter beskyldte Jørgensen og Kone for, derpaa fik han til Svar, at de vare forlængst forligte og derom kunde ikke være Tale. – Seddelen fik Jørgensen udleveret af Werge, som han henvente sig til Politiebetjentene, og efter Jørgensens Udsagn, har han leveret den til Provst Hal(d) (?), den var skrevet af Thorsen, noget som Mad. Jørgensen skulle have sagt oppe hos Thorsen, om nogle Lemmer i Menigheden, til at beskjemme Menigheden med. – Jørgensen skal i Løbet af Ugen have indgivet Klage til Øvrigheden, over Nielsen, for det i forige Vinter passerede. –

12/10 Forestod Nielsen Forsamlingen, thi Forstanderen og Jensen vare fraværende, der foregik intet til Fredens Forstyrrelse der var den Aften ingen extra Forsamling.

19/10 Intet forhandlet i Menighedsforsamlingen. – Derimod var

Broder Jensen, udsendt af Menigheden til Tordrup for der at ordne de derværende Sødskende, til at samle dem til Opbyggelse, naar Tiden, Veiret og andre Omstændigheder forhindrede dem i at komme til Menigheden i Aalborg, var Broder Christen Andersen har Menigheden valgt til at tale og bestyre disse Forsamlinger. –

24/10 var Forstanderen efter Anmodning reist til Ellitzhøi, for der at tale med nogle om Guds Ord, der vare 3 Sødskende af Gaardmand Niels Jensens Børn, som søgte Herren, og jeg fandt Glæde ved at tale med dem. – Herre Gud velsigne dem og alle som søge dig af uskromtet Hjerte. –

26/10 Blev Intet særdeles forhandlet. –

1/11 bleve 2 Døbte, og 2. Novmbr 1 døbt. –⁶⁴

2/11, Mødte Trine Nielsen i Forsamlingen, for at anmode Menigheden om at blive gjenoptagen, hun erkjendte vel sin daarlige Vandel, men blev dog ikke optagen den Gang, Menigheden ville nøiere erkyndige sig om hendes daglige Vandel. – Samme Dato blev Thomas William Gjødeseu udelukket, formedelst Ulydighed mod Guds Bud og Menighedens gjentagne Formaninger. – Endvidre blev det besluttet at søge et andet Forsamlingssted, som er overladt til Forstanderen og Menighedstjerneu at besørge leiet fra Mai 1846 af. – Endvidre blev samme Aften, den af Broder Jensen anskaffede og givne Menighedskasse, fremsat for Menigheden og de der om tagne Bestemmelser, forelæst Menigheden. –

3/11 1845 Missionsaften blev Regnskabet for de 2 forløbne Maaneder Septbr Octobr, opgjort, og de tilove(r)shavende Penge nedlagt i Kassen. –

9/11, 16/11 Intet.

21/11 modtog jeg Brev fra Mønster, hvori var indlagt som tilbagesendt, et Brev fra N. Jørgensen skrevet til Mønster som Klage over at han Kone og Datter vare udelukkede, hvori Mønster var opfordret til at komme her, for at rette det skedte eller skrive og irettesætte Menigheden, hvilke han dog ikke ville indlade sig paa. – Jørgensens Brev blev ikke bekjendtgjort for andre end Menighedstjerneu for at Jørgensen ikke skulle vide noget herom. – 23/11 Eftermid. extra Forsamling blev een Cathecumen prøvet. Der blev anmodet om Gjeldens Afbetaling. – Blev bestemt at Forstanderen skulle Søndagen den 30te Novbr. reise til Tordrup, for at erfare hvorledes den Deel af Menigheden som der samler dem til fælleds Opbyggelse, har det –

23/11 modtog jeg Brev fra Hamborg samt 100 Rbd i Forskud paa den

mig i følge samme Brev, tilstaaede Understøttelse 200 Rbd. som Missionair i Jylland, regnet fra 1st Dcbr. d. A.

30/11 1845 gjorde Forstanderen en Missionsreise til Tordrup, Lyngby og Ooppelstrup hvor der holdtes Forsamlinger, jeg var tillige i Gunnerup og Doldrup, og retournerede 2° Dcbr til Aalborg. –

1/12 Missionsaften, blev i Forstanderens Fraværelse Pigen Marie Jensen udelukket formedelst Ulyst og Ringeagt for Baptismen og dens Lærdom. –

8/12 Blev 2 Døbte der forud vare prøvede⁶⁵

14/12 Blev i den extra Forsamling paa Forespørgsel af Forstanderen der tillige er ansat som Missionair, om en saadan var berettiget til at døbe naar nogen dertil fandtes skikket, Menigheden besluttede, der burde døbes af Missionairen, naar det var forlangt og besværligt at reise til Aalborg for der at døbes. – Samme Aften blev Trine Nielsen gjenoptagen i Menigheden. –

21/12 Intet særdeles forhandlet. –

27/12 Reiste Forstanderen, som Missionair, til Lundbye, Tordrup Ooppelstrup og havde Forsamling paa hvert Sted – den 30° Dcbr til Gjerding for at tale med Provst Rehders, som jeg ikke traf hjemme, samme Dag reiste jeg til Dolderup og overnattede hos Lars Mortensen og havde Opbyggelse der om Aftenen, den 31° reiste jeg til Aalborg. – 28/12 For(e)stod Broder Nielsen forsamlingen, intet usædvanligt blev forhandlet, Nytaarsdag var Forsamling. –

1846

4/1 Intet særdeles forhandlet

11/1 Blev i den extra Menighedsforsamling opmuntret til at vise mere Iver for at betale Menighedens idømte Mult. – Broder Jensen fremstod, og formanede Menigheden med megen Varme, til at vandre i Kjærlighed og Enighed, det var ret en Opbyggelig og Glædes Stund, Herren Velsigne dette. –

18/1 1846 I Formiddags Forsamlingen fremstod Broder Werge for at bekendtgjøre sine Tanker og Følelser, om Guds og Christi Kjærlighed i Mennesket, Derefter fremstod J. Bohn for i mere Sammenhæng og fuldstændigere at fremsætte Samme, hvilket han havde opskrevet og læste for Menigheden. – Hovedgrundene vare at det er ikke nok at en Christen føler Guds Naadevirkninger i sig, men maa have Christus

boende i sig, som er Guds Kjærlighed, og da kunne Mennesket først elske Gud over Alleting. –

25/1 opfordrede jeg Broder Nielsen til at tale og derefter fremstod Jensen paa Opfordring og rettede sin Tale til det og om de ovenstaaende, som disse Personer have søgt saavel at udbrede som og gjøre det gjældende i Menigheden. – Jensen tal(t)e saaledes: at hvem som lærte at nogen kunne elske Gud, uden at det(?) maatte sætte gode Gjæringer som en Troes og Kjærligheds Frugt (hvilke nogle skal have lært) var en Djævelske Lærdom. Samme Dags Aften i extra Forsamlingen, blev denne Lærdom drøftet, der egentlig bestod i, at man skulle kun bede om Gud i sin Heelhed, og ikke om Ydmyghed, Sagtmodighed ogsaa fremdeles, thi det var uden Nytte ikke heller om Kraft skulle vi bede, men om Gud selv, thi vi kunne ikke bruge, Guds Kraft eller andet af Guds, men Gud skulle selv gjøre alt; der opstod mange Spørgsmaale fra begge Sider og der kunde ikke blive Enighed om Lærdommen. – Werge og Bohn paastod at Menigheden havde lært feil, thi den laa(?) under Loven, som vi ikke havde med at gjøre, Gud skulde arbeide i Mennesket, men Mennesket ikke arbeide ved Guds Kraft, Hjælp eller Bistand. – Jensen, Nielsen og Thomsen ville have Bohn udelukket, men Forstanderen og pluraliteten ikke, – Forstanderen søgte Forlig, saaledes at man endnu burde prøve Sagen vel, og saaledes skildtes Menigheden ad denne Aften.

Anmærk. Jensen og Nielsen vare i sær haarde i at dømme og fremkom ikke i Ærbødighed heller(?) Ydmyghed, altsaa ikke heller Kjærlighed 26/1 Mandag Aften kom Nielsen, Thomsen for at tale om det foregaaende; strax efter kom, Werge, Bohn Poulsen og Niels Canalen, dog de 2 første vidste ikke af de andres komme og omvendt, derefter kom Lundholm. Samtalen blev levende, uden at nogen blev tilfredsstillet; ogsaa her udviste Nielsen et mindre godt Forhold, idet han lod usømmelige Ord falde om og til Bohn. – Forstanderen tilligemed Flere ansaa ikke denne som nogle kalde den nye Lærdom, för at være skadelig, kun dette synes man at fordre at Lærdommen ikke skulle paanødes nogen, ligesom at W. og Bohn ikke skulle opkaste sig som Lærer for at tilintetgjøre hvad de forhen med Menigheden har antaget og lært som ret og rigtigt, hvilke Skriften hjemler. – Gud, Herre min Gud lær mig (og) os alle som af oprigtigt Hjerte spørger Dig, hvad de skulle gjøre og hvad der er behageligt for dig, alvidende Gud, Fader, Søn og Helligaand. Amen. –

Jensen har 2 Gange i denne Uge været hos mig for at ville overbevise

mig om det falske i W. og B. Lærdom, og det burde straffes, men da jeg endnu ikke er overbeviist, om hvad Ret er i dette Sag, kan jeg ikke skride til endelig Afgjørelse. Sagen har jeg sat i Guds Haand og venter derfor det bedste Udfall. –

1/2 Søndag talte jeg (Forstanderen) over Math. 25 C. 14 til 30 V. og viste deraf at Mennesket skulle og kunde arbejde med det Pund, eller de Kræfter som Gud gav, hvilket modsiges af nogle. – Der blev ellers ikke synderlig talt om det foregaaende, Forstanderen anmodede de vedkommende om at blive enige, saaledes at de kunne komme sammen til fælleds Opbyggelse. – Samme Dags Eftermid. samlede Menigheden Kl. 2 slet for at prøve 4 Cathecumener, som bestod i Prøven og blev antaget, til Daab som fandt Sted samme Aften og var med til Nadvere. –⁶⁶ Der var stor Glæde i Menigheden, uagtet nogle, dem som ikke havde eens Mening, om at bede, havde unddraget sig for at have Samfund denne Aften ved Nadverbordet, Gud var hos os med Fred og Glæde. –

2/2 Missions Aften vare nogle forsamlede, men formedelst Hovedmændene til den beskrevne Misforstaaelse ikke mødte, blev der ikke talt om det uoverensstemmende i Lærdommen, Forstanderen formanede atter de tilstedeværende om at enhver skulde og burde forenes med hinanden og de(?) komme for Menigheden at tilkjendegive dette, og skulle de ikke blive enige da maatte den der ikke ville modtage eller indgaae Forlig, ansees for stridig. –

5/2 46, var Forstanderen i Nørre Sundbye og talte med J. Wedfall i Samtalen kom vi til at tale om den Lærdom Werge og Bohn førte Werge havde sagt til Wedfall at han og Menigheden var vantroe, de ville, hvis Menigheden ikke ville indgaae paa deres Lærdom, oprette en nye Menighed, som skulle være den rette, fordi den skulle ikke være under Loven som Menigheden nu var. –

8/2 styrede Nielsen Forsamlingen i Forstanderens Fraværelse, der var meget faae mødte, fordi de havde samlet sig hos Werge, hvor Bohn prædikede. – Jensen indfandt sig efter Anmodnig, hos Werge for at tale med ham og Bohn om det passerede den 25te Jano. Hvad deres Person angik bleve de forligte, men om Lærdommen bleve de ikke enige. Ved Aftenforsamlingen, som dog kun sparsomt vare besøgte, fremstod Søsterne Mariane Nielsdatter og Antonette Dreier og fordrede Jensen til at gjøre Rede for hvad han havde sagt til Bohn og Werge den 25te Jano., hvilket han gjorde, dog de Paagjeldende vare ikke mødte. – Sagen blev sat i Beroe indtil Forstanderen kom hjem. –

Søndagen den 8te Febr. blev Broderen Sergt. Schou afsat fra at være Lærer ved den militaire Børneskole, fordi han var overgaaet til den baptistiske Sect.

15(?) / 2 Forstanderen var tilstede og talte i Menighedsforsamlingen til de forsamlede, som vare mange, om den Lærdom som Werge og Bohn førte og viste den det falske deri, især ved det, at de søgte ved Underfundighed at adsplitte Menigheden, ved at overtale hvem de kunde til at antage deres Lærdom og samle sig til dem (: Werge og Bohn) som skeet var den 8 Febr., men den 14te næst efter vare ingen der. – Forstanderen tilsagde en extra Forsamling om Aftenen Kl. 6 slet hvor Bohn og Werge efter Anmodning mødte, der blev gjort Alt hvad man ansaae for ret og godt, til at forenes, men disse paastode at Menigheden laae under Lovens Tvang og kjendte ikke Guds Kjærlighed, fordi den var Vantro, og de (Werge og Bohn) kunde ikke have Samfund med den (Menigheden) uden med dem som vilde antage deres Lærdom, denne bestod især deri: at Mennesket skulle eller burde intet gjøre, men Gud maatte gjøre det for dem, man skulle aldeles ikke see paa Gjerning, men alene tro, vaage og bede; man skulle ikke bede om Guds Kraft, thi denne kunne vi ikke bruge, men om Gud selv, at han skulle bruge os som døde Redskaber og Villieløse, vi skulle ikke selv trage efter at vandre (= vandre) i Christi Fodspor, thi det kunde vi ikke, men Gud selv. – Vi siger: at Gud Herren vil lære os Alt, dersom kun vi ere Lærwillie, – Vi skulle ikke bede, om Ydmyghed, Sagtmodighed, Taalmodighed, m.m. men alene om Kjærlighed, man skulde ikke prædike Loven men Guds Kjærlighed, og derved omvende den Vantro og o.s.v. o.s.v. – Werge og Bohn sagde flere Gange de kunde staae i Menigheden, og man besluttede af det hele at det var en Lærdom uden for Skriften, de førde og disse (Bohn og Werge) bleve derfor udelukkede, hvori Menigheden vare eenstemmende, paa 6 Lemmer nær af de tilstædeværende, som ansaa deres Lærdom for ret og rigtig, men disse ville Menigheden af Medlidenhed ikke udelukke endnu, fordi man antog at de vare vildledte ved Overtalelse og Kunstgreb, de skulle derfor prøves en Tid. – Disse vare: Poulsen, Schjoldan, Skræderlærling Peter, ... (?) Ane Marie Andreasdatter, Aline Wedfall og Constance Føltved. – Endelig erholdt disse isærdeleshed og Menigheden i Almindelighed kjærlig Formaning, om ikke at forlade deres egen Forsamling og løbe hid og did som vildfarende Faar, og især vogte sig for ikke at tale ilde om hverandre, ikke at bringe de udelukkede hvad Menigheden foretog, ligesom heller ikke til Menigheden hvad de udelukkede sagde. –

22/2 1846 Var Menigheden som sædvanlig forsamlet til Opbyggelse. – Saavidt man er kommet til Kundskab om, var der denne Dag ingen Forsamling hos Werge. – Menigheden havde Prøve og 6⁶⁸ bleve døbt, en Pige fra Hals blev sat paa Prøve en Tid. –

1. Marts. Der blev især foreholdt Menigheden Bohns Lærdom, at tage sig vel i agt for ikke at blive forførte til at forlade Menigheden. Om Aftenen blev der to prøvet, en Gartner fra Postgaarden og Smedens Kone fra Lundbye, og døbt⁶⁹ samme Aften. – Mange unddrog sig fra Nadveren, fordi Uoverensstemmelse i Lærdommen. – Bohn tog sig for denne Aften at bryde Brødet og administrere Nadveren for sig, Werge, Schjoldan, N. P. Nielsen og Werges Hustru. –

2/3 holdtes som sædvanlig Missionsmøde, der mødte mange hvortil de vare opmuntrede, for at dømme i den omhandlede Bohn og Werges Sag. – Menigheden havde Søndag Aften modtaget et langt Brev fra de 3 Sødskende, der slog sig til Bohn og Werge, som blev læst, de 3 bleve udelukkede ihenhold til deres Skrivelse af 1 Marts og, øvrige Fremgangsmaade. – Der ere nogle flere som hylde Bohns Lærdom, hvilke man antager for feilagtig. – Herren vil af sin Naade oplyse enhver om det rette og sande. –

8/3 Meldte sig atter 3, Stine Hass, I. C. P. Nørholm og Inger Gunnisdat.(?) som udgaaede af Menigheden.

10/3 holdte Lars Bertensen(?) og Aline Wedfall Trolovele. –

14/3 Vare end(?) 10 Brødre forsamlede hos Forstanderen, for at raadslaae om Menighedens Anliggender og Ordning, samt Maade at behandle de allerede og muelig de endnu efterhaanden udtrædende, i Anledning af den beskrevne Uenighed. – Det blev vedtaget ikke at udelukke nogen som selv udtraadte, saalænge de vandrede skikkelig. – Det blev ligeledes talt, at det ikke burde forbydes nogen at gaae hen og høre Bohns Taler, men at naar de agtede sig i Menighedens Forsamling samme Dag, da ikke at komme saa sildig enten midt under Opbyggelsen eller endog senere, men hellere at blive borte denne Gang, for ikke at give Anstød og Forstyrrelse. – Dette blev den paafølgende Søndag Aften tilkjendegivet Menigheden, hvortil ingen sagde noget imod

15/3 Intet uden det ovenbenævnte, der blev tilkjendegivet Menigheden. –

22/3 Intet uden den sædvanlige Opbyggelse. –

13/3 afsendte Bohn Brev til Hamborg (saavidt jeg er kommet til Kundskab om) for at ville ansættes som Forstander for de udtraadte.

29/3 Ved Aftenforsamlingen blev Madme Thorsen gjenoptagen i

Menigheden. –

5/4 Blev efter endt Eftermiddag Forsamling holdt Prøve og der efter Døbt⁷⁰, Anton Lind blev valgt til at døbe. – Samme Aften modtog jeg skriftlig Underretning om at Niels Petersen og Ane Cathrine Hansdatter ere overgaaede til Bohns Lærdom og Partie. –

12/4 Paaskedag Blev intet extra forhandlet uden tvende Breve blev læste. –

19/4 prædikede Skolelærer R. Sørensen⁷¹ i Menigheds-Forsamlingen og eftertrykkelig fremhævede Lov og Evangelium, og vist(e) hvor Nødvendig det var, at blive prædikat tilsammen. – Der vare nogle Lømmen, der skulle have ringeagtet denne Tale, i hvor christelig og indholdsrig og opbyggelig den end var. Disse vare af de protesterende. – Herre Gud red din Menighed fra vildfarelser. – Ane og Mettemarie Andersdatter fra Tordrup, har i Dag meldt til Forstanderens Hustru, at de nu vare overgaaede til Bohns Partie. –

26/4 Den til Bohns Partie overgangne Niels Petersen, er igjen vendt tilbage til Menigheden, med Begjæring om at vorde antaget, hvilke skedte. –

26/4 Blev Brøderne O. C. Nielsen og Sergt. Schou udsendt til Tordrup for at erfare, de derværende Baptisters Forhold og Meni(n)ger om Lærdommen, især Christen Andersen der er valgt til Lærer for den Afdeling af Menigheden der staaer; hans Tale er vel christelig og efter Skriften, men saa indskrænket og uforstaaelig fordi han ikke berøtr(!) Menneskets daglig Vandel, hvorledes det skal søge Christum. – Disse Brødre bestemte, at Christen skulle komme herud næste Søndag. –

3/5 Var extra Forsamling om Eftermid. fra Kl. 2 af i Anledning af ovenstaaende, Christen Andersen blev især tiltalet og formanet om at afholde sig fra den Bohnske Lærdom, og prædike og lære Bibelens Ord, og indtil han dette kunde og ville, blev Forsamlingerne i Tordrup ophævet. – Det blev Menigheden alvorlig paalagt at holde sig fra Bohns Forsamling, der gaves dem 7 Dage til Betænkning, og hvem der efter denne Tid maatte findes at holde sig til Bohn og besøge hans Forsamling ville blive udelukket. Denne Beslutning agte(r) Menigheden strængt at overholde, for at faae Menigheden rensat. Herre! vær vor Hjælper og Raadgiver her. – Derefter Blev Iens Christian Nørholm og Ingermarie Gunnisdatter udelukket formedelst usømmelig og uanstændig Forhold og Omgang med hinanden; de tilstod efter at der fremdroges Beviser mod dem, for det begaaede, at det forholdt sig rigtig, men dog benægter de det for andre ligesom de endnu fremture i Synden, ville heller ikke paa Anmodning møde for Menigheden, 3

Brødre blev derfor sendt til dem, for at høre deres Tilstaaelse. – Fra i Dag af er Forsamlingen ophævet i Tordrup, hvis Christen ikke holder sig til Menigheden og lærer som Bibelen byder; eller der er en anden Broder som kan lede Forsamlingen. –

10/5 Var Forstanderen og Thomsen i Tordrup og holdte Forsamling der om Eftermiddag; der efter blev det vedtaget at ingen skulle eller burde have Samfund med de som vare overgaaede til Bohn eller dem som maatte erklære sig derfor, Broder Laust⁷² lovede at overholde dette og paasee at det ikke skedte. – Forstanderen taledede med Christen men kunde ikke blive enige med ham i enkelte Puncter. –

15/5 var Forstanderen i Øster-Uttrup og fandt der hos Broderen Niels Christian (hos Iens Nørgaard) en aandelig Slappelse Ligegyldighed for Ordet og Menigheden. – Efter saavel hans som de andre Sødskendes Sagn, var det kommet, ved en noget forstræng(?) daglig Behandling, af Iens Nørgaard, ligesom ogsaa Søsteren Karen Nørgaard er noget knarvorren. – Et lignende Tilfælde hos Anders Westberg til Christen Hald. Jeg formanede til at søge Herren, og omgaaes hverandre i Kjærlighed. –

17/5 blev intet særdeles forhandlet

24/5 Intet. –

31/5 Blev besluttet af Menigheden at Forstanderen burde reise til Tordrup 2 Pinsedag for at erfare hvorledes det stod med Menighedslemmerne der, i sær Christen Andersen, om han igjen kunde tale i Forsamlingen, som dog ikke endnu kunde skeep, da han erklærede, ikke at kunde have Samfund med Menigheden, da man vilde vide Aarsagen, var det fordi Jensen og nogle flere Ældste havde modstaaet Bohn og Werge og ikke ville antage deres Lærdom, ogsaa udelukke dem. –

I Juni maaned var Forstanderen efter norges Forlangende i Vodskov og talte der for nogle forsamlede, det var en Søndag Eftermiddag

14/7 var Forstanderen og Skræder Schou i Tordrup og holdte Forsamling der Kl. 4 Søndag Eftermiddag, der vare endel tilstede som syntes at annamme Ordet med Glæde. – Christen Andersen fandtes i noget bedre aandelig Tilstand, Kl. 7^{1/2} gik vi til Opperstrup og traf hos Søren Pedersen nogle forsamlede, som jeg talte noget Guds Ord til. – Samme Dag var Jensen i Vodskou og opbyggede nogle forsamlede der. Fra Juli Maanedes Udgang Menighedens extra Forsamling om Søndagen ophævet og hensat til hver Missionsaften, saa at der om Søndagen ikke foretages nogen timmelig eller verdslige Forhandlinger. – Derimod er der tænkt paa at ordne en Aften Forsamling om Søndagen, til Bibellæsning og aandelig Fortolkning af Guds Ord. –

Det er den 21de Juli besluttet at Lister betræffende alle Menighedens timmelige Anliggende(r), skulle udstedes, til enhvers Paategning, og derefter af 2de Brødre paaseet opfyldt (: opkræve Penge, etc.) – Skrædermester Schou og Glerup. –

2/8 Blev Anders Westberg udelukket for Skjørlevnet og ringeagt for Ordet og Menighedens Formaninger. – Samme Dag blev Christen Jensen⁷³ fra Seilflod døbt. –

3/8 blev Karen Mortensdatter udelukket, formedelst eget Ønske og Ligegyldighed for Menigheden. –

Det blev da af Menigheden besluttet at der hver Søndag Aften efter endt Forsamling skulle holdes Bibellæsning, saaledes at et Lem ad Gangen læste nogle Vers, af det Søndagen forud bestemte Evangelium eller Brev, og som(?) forklarede den aandelige Udtydning deraf og hvad den ikke forstod maatte af Forstanderen eller en anden Broder hvem som maatte kunne forklare det, ~~forklæres~~ og fortsatte det saalænge man havde Lyst og Opbyggelse denne Aften, det er derfor overladt til hver enkelt Lems eget Tykke om de vil møde eller ikke, blive kort eller længe. –

16/8 Begyndte den omskrevne Bibelforklaring.

23/8 Intet

1/9 Ankom fra Hamborg hertil paa sin Missionsreise en Broder Heinrich Andorff og reiste herfra til Kjøbh. med Dampskibet den 10de dennes. – Jørgensen anklagede Menigheden for ham og gav ham Brev med til Købner, som Andorff lade(?) mig læse, deri var anført de skjændigste Løgne om Menigheden. –

13/9 Blev det af Menigheden besluttet, at Baptisternes Børn der var i den Alder de begyndte at læse skulle hver Søndag møde Eftermid. fra Kl. 1½ til 4 slet for af Broder Sergeant Schou⁷⁴ at forklares Guds Ord saaledes som det i Menigheden forklares for at Børnene kunne faae den aandelig(e) Mening af Ordet. –

Samme Dag blev det efter Overenskomst besluttet, at Menigheden burde søge om et andet Forsamlings-Locale, helst at købe et Sted som kunde indrettes dertil med et lille Sideværelse og derfor uden Beboelses Leilighed til een eller 2 Familier helst for gifte af Menigheden. Til at foranstalte dette blev valgt Føltved, Jensen og Tømmersvend Thomsen. –

4/10 blev Schjoldan paa hans skriftelig(e) Begjering atterteret af Mønster, gjenoptagen i Menigheden. –

1/11 blev gjen optagen i Menigheden Ane Cathrine Hansdatter og Ane Andersdatter som vare udgaaede efter Bohns Lærdom. –

15/11 Blev Søren Petersen udelukket formedelst usømmelig Handel og Vandel.

22/11 (Notatet overstreget) Blev der igjen holdt Forsamling i Tordrup af Christen Andersen

12/12 b(l)ev Iens Peter Mortensen udelukket formedelst Drikfældighed og uanstændig Vandel, efter han flere Gange havde være(t) formanet.

Hermed slutter Føltveds første Dagbog.

Føltveds anden Dagbog

1845

27/12, Eftermiddag Kl 3^{1/2} reiste jeg til Lundbye for efter Anmodning at holde Forsamling hos Smeden Ernst⁷⁵, hvor der var nogle og 20 Personer tilstede, der overnattede jeg. – Søndag Formiddag gik jeg til Tordrup og var tilstede ved den hos Laust Næsbye af Baptister holdte Forsamling om Formiddagen. – Samme Dags Aften var Forsamling, hvor jeg talede for mange. – Mandag den 29° tog jeg til Oppelstrup, og paa Forlangende holdte Forsamling hos Gaardmand Søren Pedersen, hvor mange Mennesker var forsamlet og hørte til med Andagt. Den 30° tog jeg til Gjerding med Christian Pedersen, en troende Mand, det var især mit Ærende at tale med Provst Rehders som dog ikke skete fordi han var taget til Blænstrup Bye i Embedsforretning. Samme Dag gik jeg til Doldrup og overnattede hos Gaardmand Lars Mortensen, der talte jeg Guds Ord om Aftenen for hans Huusfolk.

Den 31° Decembr reist jeg hjem. –

1846

8/2 reiste jeg til Tordrup holdte Forsamling der for mange Folk; derefter nød de der forsamlede Menighedslemmer Nadvere. Mandagen 9° Febr. drog jeg derfra og paa Veien besøgte en troende Mand i Ulvegaardene, ved Navn Anders Øland, hvor der kom mange Mennesker ogsaa der talede jeg Ordet til Tro og Omvendelse; samme Aften gik jeg til Byen Seilflod, til Søren Nørsgaard, hvor der ogsaa kom

endeel Folk for at høre mig prædike, jeg forblev der om Natten. Den 10° reiste jeg til Hals, og tog paa Veien ind i et ved Fjorden liggende Fiskerhuus, og talede der noget Guds Ord; de vare Mand og Kone, samt en Datter 19 Aar gammel, der var meget stærk fortrukket af Gigt, saa hun slet intet kunde gaae, i denne Tilstand havde hun været i 4 Aar, og blev desaaarsag confirmeret hjemme; Alle elskede Ordet, men der var for mig dog ikke Spor af den nye Fødsel. Til Hals kom jeg Eftermid. Kl. omtrent 4 og om Aftenen talede Ordet der, hos en Broder og Søster (hans Hustrue) for nogle faae Sjæle der kom sammen. Der forblev jeg om Natten. Den 11° reiste jeg tilbage og var atter inde i Fiskerhuset og i Bomhuset der talede meget lidt og gav nogle Tractater, samme Aften kom jeg til Niels Winther⁷⁶ i Klarup hvis Datter er Baptist; der samlede sig meget Folk og jeg talede atter Ordet for disse, og overnattede der. den 12° tog jeg til Niels Mortensen – Udflytter fra Nørretranders og talede meget der med Husets Folk, om de Ting der høre Guds Rige til, derfra samme Dag til Nørsgaard i Øster-Uttrup hvor der ogsaa blev Opbyggelse. Samme Aften tog jeg hjem til Aalborg. –

7/4 (overstreget: Marts) reiste jeg efter Indbydelse til Tordrup, for at overvære et Bryllup der med to Sødskende, Onsdag den 8° s. M., om Eftermiddag talede jeg Evangeliet til den forsamlede Bryllupsskare, Herren var tilstede og sta(d)fæstede Ordet efter Forjettelsen. –

Ski(e)rtorsdag den 9°, vare Bryllupsgjest... reiste, der kom mange Fremmede, som jeg talede Guds Ord for, om Aftenen holdtes Nadvere, og mange af de Fremmede vare tilstede for at see paa. – Samme Aften reiste jeg igjen til Aalborg. –

10/5 reiste jeg til Tordrup, og holdte fors. der om Eftermiddagen, hvor der var nogle Fremmede tilstede, hjem samme Aften. –

1/6, 2 Pintsedag reiste jeg atter til Tordrup, holdte fors. der om Eftermiddagen, hvor ikke faae Fremmede vare tilstede, reiste hjem samme Aften. –

14/7 reiste jeg til Tordrup og holdte Forsamling der til Kl 7 Aften, derfra tog jeg til S. Pedersen i Ooppelstrup og holdte en lille Forsamling der, og reiste til Aalborg samme Aften Kl 1 Nat. – Samme Dag var Jensen i Vodskou, for at tale Ordet der. –

9/8 var jeg i Øster-Uttrup om Eftermiddagen og holdte Forsamling, – kom hjem Kl 7 slet.

27/10 gjorde jeg en Missionsreise, først til Hasses Kone i Nørretranders, fandt hende christelig. – Derefter til Niels Mortensen og talede med Folket der, derfra til Clarup Bye, til Niels Winther, derfra

til Smeden i Lundbye, samme Dags Aften til Laust Nesbye i Tordrup, hvor der var Forsamling om Aftenen, der mødte mange Folk, der overnattede jeg. – Den 28te reiste jeg til Nørre Kongerslev forblev om Natten hos Broder Pedersen, talede med Skræder Mortensen 29/10 tog jeg til Hals; kom der Kl 3 Eftd. holdte fors. hos Broder Dømggaard om Aftenen. – Den 30te om Eftermid. Kl 3, reiste jeg fra Hals til Vodskou og holdte Fors. der om Aftenen, den 31te reiste jeg tilbage til Aalborg.

1847

16/3 Reiste jeg til Vodskov og holdte Forsamling der om Aftenen, for omtrent 20 Personer. –

17/3 til Hals, holdte Forsamling der om Aftenen for omtrent 20 Personer. –

18/3 Reiste jeg til Febroen, hvor jeg logerede og talede meget med Manden og Konen der, og gav dem nogle Tractater. –

19/3 til Vestergaardsholdt til min Søster. –

20/3 Søndag, besøgte jeg nogle Venner og bekjendtere og talede og vidnede Guds Ord for disse. – Om Aftenen holdtes Forsamling, for mange.

21/3 Reiste jeg til min Broder Otto og holdte Forsamling der om Aftenen ogsaa for Mange. –

22/3 Besøgte jeg en gammel Ven Niels Folsted, han annammede (?) de mig med Glæde, og jeg maatte love ham at holde Forsamling hos ham om Aftenen, der var en Deel forsamlet.

22/3 tog jeg fra min Broder og paa min Vei besøgte nogle Venner og Bekjendte, og om Aftenen kom jeg til et Sted Topheden kaldet, hvor jeg af Ejeren modtoges med Forekommenhed og forblev der om Natten, disse Folk hørte med Begjærlighed Guds Ord, den 24te tog jeg derfra og besøgte ligeledes Venner og Bekjendte paa Veien til min Halvbroder Peder Nielsen der boer i et Fæstehuus Allerupheed kaldet i den østlige Deel af Hellevad Sogn. Hans Kone fandt jeg at have nogen christelig Sands, om Aften tog jeg derfra til min Søster i Gaardsholdt, hvor jeg blev om Natten, den 25 reiste jeg derfra til Aalborg og besøgte paa hjemveien nogle bekjendte og kom til Aalborg Aftenen den 25te Marts Kl. 10^{1/2} slet. – Herre! jeg beder Du vil velsigne de Ord som ere dine, jeg har talt paa min Reise. –

Senere har jeg gjort 4 á 5 Reiser baade i Syd og Nord til de nærmere liggende Byer og Stæder og der holdt Forsamling for mange især paa

søndre Side af Liimfjorden. Til enkelte Tider har der ogsaa været udsendt en af Menighedens Ældste Brødere til at prædike i Forsamling. Den 21° August 1847. – Føltved

1848

Onsdagen den 23° August 1848, ankom Broderen Førster⁷⁷ som ansat Missionair i Danmark Sverrig og Norge, han talede i vor Forsamling Søndag Formid. og Eftermiddag, den følgende Onsdag reiste Førster og jeg til Tordrup, der var en meget stor Forsamling om Aftenen, Førster talede, (samme Aften gik jeg til Aalborg). – Førster reiste om Torsdagen til Fjellerad og holdte Forsamling der (?) om Aften hos Anders Sørensen for mange Folk; Fredagen den 1° Septmbr tog han til Østeruttrup og holdte Forsamling hos Jens Nørgaard, kom til Aalborg om Eftermiddagen. – Den 3° Septmbr havde vi Generalforsamling fra Kl 9 til 8 Aften uden at forlade Forsamlingen. Der blev forhandlet mange Sager som Menigheden antog og stemte for at skulle være gjeldende i Fremtiden. Førster præsiderede og talede i Forsamlingen og brød Brødet. –

1849

4/3 ankom Broder Førster og Søster Dina Clausen fra Schleswig den 17 Marts blev Jensen og hans nuværende Kone viede, Søndagen den 18° holdte Førster en kraftig og christelig Tale i denne Anledning. –
 1/4 Søndag blev Brøderne Jensen og Nielsen ordineret og beskikket den første til Lærer og den anden til at prædike. – Broder Førster forrettede Tjenesten, under hans og Forstanderens Hænders Paa-læggelse skedte Ordinationen, med Høitidelighed. –
 19/4 reiste Broder Førster til Kjøbh.
 15/8 ankom Broder Førster atter hertil. –
 18/10 reiste Br. Førster til Kjøbh. –
 Søndagen den 30° Septmbr. reiste jeg til Jetzmark (overstr. Wodskou) og holdt Forsamling der.
 1/10 reiste jeg til Alstrup og der hos en Mand holdte Forsamling om Aftenen for mange Mennesker. Herren var med og stadfæstede Ordet; den 2° reiste jeg til Aalborg.
 8/10 reiste jeg til Vesterskoven i Hellevad Sogn og om Aftenen i store Mosen holdte Forsamling for mange Folk, den 9° reiste jeg til Aalborg. Mandagen den 22° October 49 reiste jeg atter nord i Landet, holdte en lille Forsamling samme Dags Aften i Allerup i Hellevad Sogn, Tirsdag

Aften i Kirkeskoven for meget mange Mennesker, Onsdag Aften Forsamling hos Grdmd. C. Christensen i Westergaardsholdt. Torsdag Aften Forsamling hos Christen Larsen Lemb i Westerskoven, der var over 150 Mennesker. Fredag Aften Forsamling hos Niels Andersen i Ovenstrup. En Skolelærer gjorde Indvendinger og muligen ville forstyrre. – Den 27te reiste jeg til Aalborg.

18/11 reiste jeg til Blokhuus og holdte Forsamling. Om Aftenen til Pandrup og holdte der Forsamling. Den 19te reiste jeg til Ingstrup og holdte der Forsamling om Aftenen for mange Mennesker, den 20 reiste jeg til Aalborg.

22/11 reiste jeg efter Opfordring til Stagstrup i Dronninglund Sogn for at lede i religiøs Forsamling, der kom meget Folk, jeg tænker henved 300, jeg begyndte som sædvanligt med Sang og Bøn, derpaa læste jeg Matth. 24, og taledede derover som sædvanligt efter min Overbeviisning om Omvendelse fra Synd og døde Gjerninger og Tro paa den Herre Jesum Christum. En Skolelærer fra Hjallerup, foraarsagde Forstyrrelse, ved at tilføje noget i min Tale, i det han vilde have Troen før Omvendelsen. Da Folket ikke siden var at bringe til Rolighed, hævede jeg Forsamlingen, ... (?) Folkene hvoraf antoges Nogle være berusede forblev længe og holdt sig lystig. –

12/12 reiste jeg atter til store Mosen i Hellevad Sogn og holdte der Forsamling for meget Folk, Rolighed og Orden fandt Sted. – Det var af Nogle besluttet at Forsamlingen skulde have været forstyrret og jeg skulde havt prygl, men Herren afvente det, at disse Mennesker 13(?) i Tallet, som vare efter hvad man erfarede anmodet om at foretage denne Gjerning, men de kom forsildig. –
er indberettet den 25te Dcbr 49 til Førster.

1850

18/1 reiste jeg til Stagsted i Dronninglund Sogn, holdte Forsamling om Aftenen for Mange. –

19/1 tog jeg til Jetzmark, Søndagen den 20 holdte jeg 2 Forsamlinger om Formiddagen hos Svend Pottemager om Aftenen hos Sognefogden, der vare mange Mennesker.

21/1 reiste jeg til Blokhuus holdte Forsamling hos Smeden Nicolai, om Aftenen i Hunetorp. – 22 maatte jeg ligge over formedelst stræng Veire 23te tog jeg til Ingstrup, holdte Forsamling der om Aftenen, og overnattede 24te til Alstrup og besøgte Peder Jensen derfra sammen til Jetzmark blev der om Natten, 25 reiste jeg hjem. –

18/2 Reiste jeg til Jetsmark, holdte Forsamling om Aftenen hos Bertel.

- 19/2 til Hunetorp forsamling om Aftenen hos Gaardejer Christen Clausen, 20. til Faarup holdte Forsamling om Eftermiddagen Kl. 1 hos Poul Frydendahl samme Dags Aften i Westermark i Ingstrup Sogn. – 21" holdte jeg Forsamling hos Gaardmand Peder Jensen i Alstrup 22" Forsamling hos Simon Krogh i Pandrup 23 Formiddag hos Axel i Pandrup. – 23. Forsamling i Westerhalne hos Peder Lütman nogle Forsamlinger vare meget talrigte besøgte 24 Søndag var jeg til Forsamling i Aalborg. 25 Reiste jeg til Hals, holdte Forsamling der Formiddag den 26 Febr. – Besøgte Præsten Hass⁷⁸, tog derfra til Westergaardsholdt i Woer Sogn, holdte Forsamling der om Aftenen – 27 Forsamling i Lille Mosen, Aften 28 Forsamling i Westerskoven. 1/3 Forsamling i Aalegaardsaade (?) i Skjæve Sogn – de fledste af disse Forsamlinger vare meget talrigt besøgte, mange kunne ikke komme ind – 2" Marts reiste til Aalborg 16/3 Forsamling i Wadumtorp. 21/3 ankom Br. Købner⁷⁹ hertil efter Opfordring. Han reiste herfra den 1 Aprl 2" Paaskedag. 15/4 reiste jeg til Jetzmark holdt om Eftermiddagen Forsamling der; den 16" til Faarup og holdte Forsamling – samme Dag til Westermark og hold(t) Forsamling der den 17, den 18" til Rodhuus (= Rødhus) i Hune Forsamling der Formid. Eftermiddag i Meelslet ved Blokhuus, den 19" Forsamling i Riisager for meget mange 20" reiste jeg til Aalborg. 2/4 reiste Christen Nielsen til Jetzmark, den 3" Forsamling i Kallensgaard, den 4 i Eiersted, den 5" i Løkken, den 6" i Rimmen hos J. Ch. Lid, 7" i Blokhuus den 8" i Pandrup, den 10" i Wadumtorp 19/5 reiste Jensen til Jetzmark holdte Forsamling der og i Hune i Meelslet. 9/6 reiste Jeg til Aabye holdte om Formiddagen Forsamling der og i Jetzmark hos Bertel Forsamling om Eftermiddag. – d. 9. Juli er indberettet.

Herefter bliver Notaterne gennemgaaende mindre fyldige, idet kun Dato og Sted for Forsamlingernes Afholdelse angives. Den flg. Gengivelse er noget sammentrængt og med moderniseret Retskrivning.

Forsamling blev afholdt: 7/7 Aaby og Pandrup. 8/9 Stagsted. 29/9 Gerding. 27/10 Pandrup, Melslet. 1/12 Pandrup og hos Christen Jeppesen i Jetsmark. 2/12 Melslet og Blokhus. 3/12 Faarup og

Ingstrup. 14/11 Vadum. 23/11 Stagsted. 13/10 Hals. 14/10 Vester-
gaardsholt. 26/12 Hals. 27/12 Gaardsholt. 28/12 Vesterskoven. 29/12
Hedehusene, Vodskov, Kærsholm.

1851

26/1 Rosenby, Vejersholm. 27/1 Hellevad. 28/1 Voer Sogn. 29/1 Skæve
Sogn. 30/1 Vesterskoven. 2/2 Aaby, Pandrup. 3/2 Faarup, Vestermark.
4/2 Melslet, Blokhus. 5/2 Jetsmark. 6/2 Douenborg Aaby (samme
Sted?) afholdt ved Christen Gartner. 19/2 Astrup, Aaby ved
Westerbye⁸⁰.

I Juli afholdtes flg. Forsamlinger: I Jetsmark og Aaby 4, paa Øland 1, i
Brovst 1, i Thisted 3, i Blokhus 2, i Saltum 4 (overstreget: i Alstrup 2).

I August afholdtes flg. Forsamlinger: Dronninglund/Rosenby 4, i
Hellevad i Lemb 2, i Vesterskoven 2, i Gaardsholt 3, i Lyngsaa pr.(?)
Sæby 2.

I September afholdtes flg. Forsamlinger: Østerhornum 1, Aastrup 1,
Nr. Kongerslev 2, Gerding 2.

I Oktober afholdtes flg. Forsamlinger: Hals 1, Hammer 2, Alstrup 2

I November afholdtes flg. Forsamlinger: Jetsmark 2, Saltum 3, Thise 1,
Rosenby 2, Voer 1, Understed 2, Sejlstrup 1.

Det flg. om Føltveds Missionsrejser i December er citeret ordret:
Decmbr, blev gjort en Missionsreise til Sallings Land, Staden Skive og
Omegn, indtil Holstedbos en 16 til 20 Mile fra Aalborg. Decmbr en
Missionsreise til Wiborg og Omegn, hvor 2⁸¹ bleve døbt som i længere
Tid havde haft Overbeviisning derom. –

Paa disse Egne staaer mange Kirke-Troende, taledede gjerne om Guds
Ord, og Retfærdiggjørelse i Christo, dog holder de mere af Luthers
Postil og andre Bøger, som de kalde Guds Ord, end af Bibelen, de
ville ikke tilstæde at holde (Ordet virkelige overstreget) offentlig
Forsamlinger.

den 13° Jano opgjort og indgivet til Hamborg.

1852

I Januar afholdt Christen Gartner Forsamlinger i Hals d. 19, 20., 21.,
22. (Notatet ikke ganske sikkert).

I Januar holdt Westerbye Forsamlinger i Mølholm og Sejlstrup, den 7. i

Hellum, den 11. i Nr. Kongerslev.

4/7 indberettet til Hamburg.

I Juli drog Westerbye til Bording, Give, Viborg, Vejle, Thisted og Nykøbing M.

23. August drog Westerbye til Bording.

28. og 29. August holdt Føltved Forsamlinger i Skæve, 2⁸² blev døbt.

22. August holdt Christen Nielsen Forsamling i Understed.

Føltveds Notater fra 1847 om Bruddet med P. C. Mønsters Menighed. De første 8½ Sider er skrevet med Blyant – Læsningen kan derfor være noget usikker.

Den 2° Septmbr reiste efter foru(d)gaaende Anmodning Baptistforstander Føltved og N. C. Schou⁸³, fra Aalborg Eftermiddag Kl 4 med Dampskibet Iris til Kjøbh. hvor vi ankom Fredagen den 3° Septbr Formid. Kl 9. Under vort Ophold i Kjøbh. besøgte vi Pastor Mønster, og samtalede om den Misforstaaelse og Uenighed der var fremstaaet blandt de danske Baptister, især den Kjøbh. og Vestsjællandske Menighed; de blev læst fler(e) Breve deels fra Oncken og Købner i Hamborg og deels Copier af Breve fra Mønster og Kone til Hamborg, som vare meget christelige men som dog vare sørgelige formedelst den store Misforstaa(else) imellem disse Menigheder eller rettere Personer, der menes, og som er temmelig vist at denne Misforstaa(else) er fremkaldt ved, deels Bagtalelse og deels Fjendskab mod hinanden, frem(met) ved Misforstand af Ordets Udlægge(lse) og Brugen af selve Ordet, at den rigtige aandelige Mening eller (?) ikke er forstaaet af Alle paa ligemaade, eller og ikke anvendt som det er forklaret. – Lignende Forhold staaer den Kjøbhske og Vestsjællandske Menighed til hinanden fordi den Sidste have optaget endeel udelukkede Lemmer af den Første, som vel sanctioneres af Hamborgerne og nogle enkelte Lemmer i den Vestsjællandske, men som jeg, den Aalborgske Menighed, og mange Lemmer paa Sjælland ikke kan billige som ret og godt. – Fredagen den 3° Sept. Aften Kl 10½ reiste vi fra Kjøbh. paa Jernbanen til Roskilde hvor vi ankom Kl 11½ og fortsatte Reisen med Deligensen til Ringsted, kom der Kl 3½ den 4(?) vi marscherede derfra 1½ Miil tilkroen hvor vi leiede en Vogn til Slagelse for 2 Rbd 1 Mk, derfra gik vi 2 Mile til R. Jørgensen⁸⁴ paa Lille Egede kom der Kl. omtrent 2½ hvor vi bleve meget vel modtagne. Søndag Eftermid. vare endeel Brødre og Søstre forsamlede paa ommeldte Sted, vi opbyggede os først med Bøn og Sang og derefter samtalede om, paa hvad Maade Enighed og Fred igjen kunde oprettes blandt

Menighederne i Danmark(?) især den Kjøbenhavnske og Vest-sjællandske samt(?) de Hamborgske Brødre navnlig Oncken, Købner og Schaufler der er imod Mønster, men da Købner ikke mødte blev intet afgjort, men enhver som ville, gjorde et Forslag efter deres Skjøn. – Jeg, Føltved foreslog nemlig: at den Vestsjællandske Menighed burde skille sig af med de af den Kjøbenhavnske Menighed optagne, ved at bede disse gaae til deres Modermenighed og erkjende, tilstaae de muelige Forseelser der maatte have givet Anledning til deres Udelukkelse, og derved(?) komme Mønster imøde ved at tilstaae det feilagtige i deres Optagelse i den Vestsjællandske Menighed, og ligesaa den Sjællandske Menigheds Erkjendelse for Mønster og den Menighed og derved bringe Ydmyghed og Erkjendelse tilveie hos Mønster. Af de den Dag, forsamlede vare flere enige om de(t) foreslaaede og vidre kunde man ikke komme, da Forstanderen Niels Nielsen⁶⁴ og med ham en(?) 2 til 3 Brødre som ikke har være(t) tilstede om Søndagen, men som man troede vare mod Forslaget, og det blev desaarsag derfor besluttet, et Møde hos N. Nielsen den følgende Tirsdag Eftermid. hvor flere vare samlede til at bedømme dette m. m. Det viste sig da, at de enkelte som ovenfor meldt vare imod, og vilde intet bestemt afgjørende skride til før Købner kom, eller gav skriftlig Svar paa Brev som blev af Forstander N. Nielsen sendt følgende Onsdag, der blev desaarsag besluttet at oppebie nærmere Efterretning fra Hamborg, og jeg bestemte mig derfor at tage med R. Jørgensen hjem for at oppebie den Tid, men paa nærmere Ordre kunne forsamles til muelig Afgjørelse. – (Forstanderen N. Nielsen og 2 andre Brødre fandtes at være meget haardt stemt i Hjerte og Sind mod Mønster og den Kjøbenh...(?) Menighed, saa den første N. N. endog kaldte den Sodoma). –

Anmærkning: Mandagen 6te Septbr kjørte vi (jeg og Schou) med Broder R. Jørgensen til Skjelskøer; Torsdagen(?) efter, ligeledes til Corsøer, derimellem taledes vi hjemme indbyrdes om Guds Ord og flere andre Ting betræffende den vigtige Sag hvorfor vi vare komne sammen

Onsdagen lae vi stille.

Fredagen(?) den 9te kjørte vi til R. Jørgensens Broder Hansen, bosat i Nærheden af Slagelse, der var Høstgilde, efter Maaltidet opbyggedes Folket, henved 30 i Tallet, de fledste ikke Baptister eller Troende, hvor en Broder Peuliche⁶⁵ taledes først meget Kraftig over een af Davids Ps., men medst til Opvækkelse for den ikke Troende, derefter taledes jeg (Føltved) medst om Forsoningen, at Christus Iesus kom til Verden for

at gjøre Syndre salige, som var Texten, derefter taledede Rasmus Jørgensen der blev saa sunget nogle Psalmer, saa drog vi til Lille Egede og kom der Kl. 11 Aften. –

Løverdagen den 11 Kl. 12 gik jeg Schou og H. Peuliche til nogle Sødskende Mads Saugmand kaldet, med Kone og Datter, ankom Kl 2^{1/2} Md ad Slagelse til i Besøg hvor vi opbyggede os særdeles hos disse sjelden hjertelig(e) Folk og forblev der til 7^{1/2} Aften, vi gik da til Hans Jørgensen (?) Miil, og forblev om Natten til lidt over Middag Søndag, da kjørte Han (H. J.) samt hans Kone os til Lille Egede hvor der blev holdt Forsamling for nogle til Kl. 9 Aften, der kom en Broder Bjørnebo fra Kjøbh. som laae med det kongelige Dampskib ved Corsøer for at oversætte Kongen fra Nyborg til Corsøer den 15° næstefter i Besøg paa L. Egede. – Saavel den Aften som næsten til enhver Tid blev der talt om hvorledes Baptistmenighederne i Danmark igjen kunde forenes, uden at komme til noget endeligt Resu(l)tat fordi man ventede paa Købners Komme. Det var Søndagen den 12° September. – Den 13° opholdt vi os hjemme paa L. Egede, taledede om mange Ting og besaae Mandens Ejendom. –

Den 14° om Eftermiddagen gik vi til Corsøer og saae Kongens Ankomst dertil med Dampskibet fra Nyborg. – Den 15° kjørte vi med Jørgensen 2^{1/2} Miil til Wenslev hvor der var Auction over en Ejendom, og den Dag saaledes tilendebragt. –

Den 16° Torsdag kom der Brev fra N. Nielsen at Købner kom til Corsøer samme Dags Eftermiddag Kl. 4 hvor R. Jørgensen og jeg da kjørte til for at hente ham, men da Veiret var meget(?) stormfuldt kom han ikke men sendte Brev han forblev i Nyborg til Fredag om Veiret blev roligt. –

Fredagen den 17° Formiddag, reiste Broder Schou til Hest, hen at hente Hend. Peuliche 2^{1/2} Miil fra Lille Egede, nær ved Grevskaftet Holstenborg. – Om Eftermiddagen kjørte Jørgensen og jeg atter til Corsøer. – Formedelst det strænge Veier med Storm og Regn kom Jørgensen og jeg ikke (til) Corsøer den 17° men Karlen kjørte, og hentede Købner. – Om Aftenen holdte Købner Bøn, læste et Capt hos Esaias det 32 (under Bønnen knæledes, det er Brug i Hamborg). Løverdagen den 18°, Morgen, læste Købner en af Davids Psalmer og derefter bad mig at holde Bøn som ogsaa skedte knælende. – Samme Dags Eftermiddag blev læste mange Breve som Mønster havde skrevet til Købner og Oncken, hvori Mønster taler skrækkelige Ting imod sig selv ligesom der var Breve fra andre Personer af den Kjøbhske Menighed, imod Mønster der taler for, at han ikke burde staae eller

erkjendes som Forstander hans egne Breve røbede ham. – Om Aftenen da vi spiste, kom 4re Personer fra Kjøbh., Ryding, Struve, Jeppesen og Snedkersvend Petersen⁸⁶, der blev en lang Samtale om forskellige Ting, hvori jeg næsten ikke blandede mig, derefter blev af Købner holdt Bøn. –

Søndagen den 19te mødte paa givet Anmodning endeel Brødre for i Forening med Købner og hinanden at handle om de danske Baptist-Menigheders Lærdom og anden god Ordning. – Da man frygtede for Forstyrrelse paa Lille Egede besluttede vi at reise til Broderen Anders Frederiksen 2¹/₂ Miil til Øst fra Egede. – Forsamlingen begyndte med Lærdommen der indeholdt 10 § hvorom alle de forsamlede 20 i Tallet vare enige og som Menigheden har en Copie af. – Dernæst begyndtes med Forstanderen, P. C. Mønster, for den Kjøbenhavnske Menighed og Resultatet blev, at Mønster ifølge de Kjendsgerninger der var forhaanden at Mønster eenstemmig blev udelukket, og kunne ikke erkjendes som Broder. – Tilslidst blev jeg anmodet om at fjerne mig, i Anledning af, at Broder Schou, forud havde talt om at faa Købner til Aalborg for at ordinaire mig som Forstander, medens jeg var udenfor, blev der talt om min Duelighed til Forstander, jeg blev da kaldt ind og af Købner spurgt om jeg ikke kunne modtage Ordination her, dertil svarede jeg Nei, Menigheden ønskede det skeete i Aalborg, og det blev da besluttet at Købner ville reise dertil, Broder R. Jørgensen fulgte med. –

Mandagen den 20te tog vi fra Lille Egede til Slagelse, og tog derfra extra Befordring til Roskilde hvor vi ankom den 21te om Morgenen Kl. 5 omtrent og tog derfra med Jernbanen Kl 6, kom til Kjøbh. Kl 7, kjørte i D(r)osche til Broder Jeppesen i Lille Kongensgade, opholdt os der til Eftermiddag Kl 4 slet vi gik ombord paa Iris og ankom til Aalborg Onsdag Formiddag Kl 9 slet. – Torsdagen den 23te Septmbr. om Eftermiddagen havde Menigheden Forsamling hvorved Mønsters Sag blev forhandl(et) og hans Udelukkelse stadfæstet. – Om Aftenen blev jeg ordinairet af Købner, til at være Menighedens retmæssig(e) Forstander og Lærer, ved efter først at have af Guds Ord modtaget fornøden Formaning om at varetage min Pligt som en hellig Ting, og ligesaa Menigheden, jeg knælede paa Gulvet og under Broder Købners Hænders Paalæggelse indviede til dette hellige Embede.

Herefter følger nedenstaaende Stykke, der supplerer foranstaaende om Føltveds Missionsvirksomhed i Aaret 1849:

1849, den 26te April reiste jeg til Aars forblev der om Natten og holdte

Nadvere med de to Sødskende Christen Larsen⁸⁷ og Kone. Den 27° reiste jeg til Salling og indstaldede min Hest hos Christen Qvist i Breum, omtrent en Miil fra Hvalpsund, samme Dags Aften var Christen Gartner og jeg hos Niels Hald i Breum, samt 1 par andre Personer foruden Husets egne Folk som alle ere troende, holdte li(d)t Opbyggelse og Samtale til langt ud paa Natten. Den 28 Løverdags gik jeg til Astrup og Broder Christen som har Condition der fulgte mig hen til et Huus som kaldes Knud-Skouhuus, hvor der er en Pige hos sine gamle Forældre, hun hed(d)er Mette Marie Nielsdatter, i hende fandt jeg en hjertelig rar Søster, hun har gode Grundsætninger fra Baptisterne, der opholdt jeg mig denne Dag, om Natten til Søndag logerede jeg ogsaa hos Chr Qvist. Søndag Formiddag den 29° gik Chr. Gartner og jeg til en Bye Nannerup i Jeberg Sogn en Miil vester fra, der var en rar troende Kone ved Navn Bolette hendes Mand hed Jens Peter Espersen, Gaardmand og rig, hos denne Kone ophol(d)te jeg mig i flere Timer og opbyggede mig ved at tale med hende om Guds Ord. Ieg gik derfra til Wester-Grønning Sogn og Bye, til Muurmester Anders, en troende Mand der holdte jeg Forsamling for nogle hvoriblandt 2 troende fra Skive. Der laae jeg om Natten, om Mandagen den 30° gik jeg omkring i Egnen og taledede med Nogle. – Den 1° Mai reiste jeg fra Salling over Sallingsund, og kom til Aalborg om Aftenen Kl. 9¹/₄. –

17/5 Christihimme(l)fartsdag reiste jeg til W(?)sterhalne Bye i Wadum Sogn og holdte forsamling der om om Formiddagen reiste samme Dag til Jetzmark og holdte forsamling der om Eftermiddagen, og taledede med flere Folk, i Vesterhalne meldte sig 3 til Daab den 18 kom jeg hjem. –

28/5 reiste jeg atter til Jetzmark og holdte Forsamling hos Broderen Bertelsen, der vare mange Folk forsamlede endog længere hen fra, hvoriblandt 2 Simnarister, Christensen og Haurlev, den sidste Degn i Westerhjermitzlev, denne protestered(e) imod det upassende Forsamlingssted og imod den som taledede, fordi denne ikke var autoriseret, til denne Gjerning dette skeete først efter Talen var endt. Sammedags Aften kom jeg hjem. –

12/6 reiste jeg til Jetzmark og holdte Forsamling hos Svend Christensen om Formiddagen, 1¹/₄ Miil derfra til Blokhuus, holdte Forsamling der om Eftermiddagen for mange Folk, og jeg syntes at Ordet fandt Indgang til manges Hjerter. – Mandag Middag kom jeg Hjem.

8/7 reiste jeg atter til Jetzmark og holdte Forsamling om Formid. hos

L. Bertelsen og om Eftermid. i Blokhusene hos N. Damgaard. Forsamlingerne vare den Gang ikke saa talrigt besøgte som forhen.

[1] Gravstenen findes endnu paa Kirkegaarden v. Vesterbro i Ab.

[2] Arne Jensen: En Nybrudsmand (Dansk Baptistforlag 1948), S. 12-14. Denne Føltvedroman skal nok i det hele tages cum grano salis, men de rent kronologiske Oplysninger synes paalidelige. Føltveds Forældre var Husm. Niels Olesen og Mette Marie Christensd., Føltved i Skæve Sogn.

[3] Den ældre pietistiske Vækkelse i det 18. Aarh. var naturligvis ikke ukendt med gudelige Fors. og baptistiske Tendenser, men de holdtes saa nogenlunde nede af Statsmagten (jfr. Forordn. af 13/1 1741 og Reskript af 5/3 1745). Desuden synes den ikke at have haft det samme »folkelige« Tilsnit som det flg. Aarhundredes Vækkelse.

[4] Paul Nedergaard: En dansk Præste- og Sognehist., V, S. 471.

[5] Arne Jensen, a. S., S. 12.

[6] Otto Smith: Aalborg (NNF, 1931), S. 154.

[7] I Aalborg (og vist Vendsyssel i det hele) udtales f. Eks. ud [u-ʔ] og hvilket [ˈvelkə], hvilket hos Føltved kan give sig Udslag i Skriftformer som ugøre = udgøre eller underrette = underrettet.

[8] Arne Jensen, a. S., S. 9. Iflg. MP (Nr. 2) var Fru Føltved ved Gendaaben 41½ Aar gl. Hun maa saaledes være født 1799. Iflg. A. J. var hun Datter af Brænderiarb. Ditlef(v) Pedersen og Hustru Maren Ottedatter., Ab. Iflg. samme Kilde var Føltveds kristligt sindet fra Begyndelsen og flittige Kirkegængere. Dette stemmer godt med de Akter, som danner Grundlaget for Kapitlet Baptisms Pionertid i Aalborg (VI, S. 43ff). Herefter vil flg. Forkortelser blive anvendt: Ab = Aalborg, MP = Aalborg Mghd Medlemsprotokol 1840-56, FD 1, 2, 3 hhv. Føltveds 1., 2. og 3. Dagbog (De da. Bapt. Arkiv XIIA 1a og VIII 2, 1, 2, 3.) Romertallene I-VI henviser til Bindnummeret i Serien Vækkelsesens Frembrud i Danmark i første halvdel af det 19. Århundrede, de paagældende Binds Navne- og Stedregister, hvor yderligere Oplysning kan findes.

[9] Om Motiverne til Føltvedkredsens Brud med Statskirken VI, S. 58ff. Hassings Udtalelse er refereret S. 65.

[10] FD1 bestaar af 30 sammenhæftede Blade af Konceptpapir i Formatet 20x16 cm. FD2 og 3 er Noteshæfter i Formatet 11x17 cm.

[11] I, S. 142f.

[12] Forsøg med ultraviolet Lys har ikke været gjort denne Gang, da det muligt vilde overbelaste Øjnene. Desuden findes der i De da. Bapt. Arkiv en i alle væsentlige Dele paalidelig Transskription af FD3, hvorefter Dagbogen vil kunne udgives.

[13] I, II, VI. A. F. Mønster brød senere med Broderen, Gravør P. C. M.

[14] I, II, III, VI.

[15] Føltveds vidt forskellige Former for Datoangivelse simplificeres almindeligvis.

[16] Smedesv. H. P. Jensen, MP 7, I, II(?), VI. J. var blevet gendøbt 27/10 1839 i

København. Han blev Bindeled mellem Føltvedkredsen og Mønsterkredsen.

[17] MP 12, Skomager O. C. Nielsen, gendøbt 22/9 1841 i København. MP 18, Else Kirstine Nielsen, gendøbt 25/7 1842 i Ab. Ane kan ikke identificeres efter MP. MP 8, Kirstine Margrethe Ditlevsen, gendøbt 28/6 1840 i København. Oprørerne havde alle direkte eller indirekte Tilknytning til Københavnermgh. VI.

[18] MP 3, Smedesv. B. J. Hassing, I, VI og Kaj Baagø: Magister Jacob Christian Lindberg, pass. MP 16, Tambour J. J. M. Bohn, VI.

[19] Kapellan v. Frue Kirke, Ab, 1839-46, I, VI.

[20] VI, 72.

[21] MP 16, gendøbt 25/7 1842 i Ab. Der var 2 af Navnet Bohn i Mghen.

[22] II, VI.

[23] MP 30(?), Talke Dorthea Petersen, gendøbt i Ab 3/6 43.

[24] MP 24, Tjenestekarl Niels Nielsen (Canalen), gendøbt i Ab 3/6 43, VI.

[25] MP 31, Skrædderm. Niels Jørgensen Muus, gendøbt i Ab 15/7 43, VI.

[26] MP 25, Gartnerkarl Lars Mathiasen Larsen Wisse, gendøbt i Ab 3/6 43.

[27] Bolette Thorsen, g.m. Murersv. Thorsen, gendøbt i Ab 23/4 44, VI.

[28] MP 35(?), Brødkone Ane Kirstine Frederiksen, gendøbt i Ab 27/8 43. Der er antagelig Uorden i MP's Registrering. vedr. Nr. 30 og 35.

[29] MP 27, Sy pige Ane Catrine Nielsen, gendøbt i Ab 3/6 43.

[30] MP 26, Pige Ane Marie Andreasd., gendøbt i Ab 3/6 43, VI.

[31] MP 28, Tjenestepige Ane Andersd., gendøbt i Ab 3/6 43, VI.

[32] MP 29, Tjenestepige Mette Marie Andersd., gendøbt i Ab 3/6 43, VI.

[33] MP 6.

[34] MP 20, Snedkersv. Andreas Petersen Tæbring, gendøbt i Ab 27/2 43, VI.

[35] MP 5, Savskærer Jørgen Elevsen Wedfall, gendøbt i Ab 1/10 40, VI.

[36] Gunderup Sogn.

[37] MP 33, Tjenestekarl Christen Andersen, Tordrup. Baade Far og Søn omtales i VI under Efternavnet Neisbye (= Næsbye), der anvendes i de officielle Aktstykker.

[38] MP 32, Jernstøberlær. A. J. Bohn, Ab

[39] VI, Byfoged og Birkedommer i Ab F. C. H. Wølfherdt.

[40] Bonde og Avlsbestyrer Jens Nielsen Nørgaard, Ø. Uttrup.

[41] MP 40, Tjkarl Peder Larsen Staun, Tordrup, VI, og MP 41, Tj pige Karen Mortensd. Møikjær, Ab.

[42] Spr. H. J. Naschou Thomsen, Gunderup-Nøvling (1832-50), afsk. p. Gr. af Embedsforsømmelse, VI.

[43] Spr. og Provst O. C. H. Fogh, Romdrup-Klarup (1819-49), VI.

[44] Biskop N. E. Øllgaard, Viborg (1830-54), VI.

[45] Stiftsprovst, dr. theol P. T. Hald, Spr. Frue Kirke, Ab, 1833-37, Stiftsprovst Ab 1837-56, VI.

[46] VI.

[47] VI.

[48] VI.

[49] MP 42-45.

[50] Spr. H. K. Tryde, Nr. Sundby-Hvorup (1843-54).

[51] MP 48, Ane Kirstine Christensd., Ellidshøj, g.m. MP 43, Indsieder Thomas

Jensen Otto, og Tjkarl Christen Nielsen Ellitzhøj, VI.

[52] MP 51, Constance Frederikke Føltved, Ab, D. af O. N. Føltved, VI.

[53] MP 50, Bolette Thorsen, VI, og Constance Føltved. MP angiver Datoen for Daaben til 23/5.

[54] MP 52, Karen Marie Frederiksen. MP angiver Datoen for Daaben til 4/6.

[55] VI.

[56] Muligvis Savskærer E. N. Wedfall, J. E. W.'s Far, VI.

[57] Føltveds Bemærkning kan appliceres paa baade den forudgaaende og følgende Tekst.

[58] III, 2, S. 387, Note 15.

[59] MP 63-67.

[60] MP 68-73.

[61] Iflg. MP blev 6 døbt 1/6 1845 (Nr. 74-79), ingen 11/6.

[62] Iflg. MP kun 3 (Nr. 83-85).

[63] Iflg. MP 4 (Nr. 86-89), blandt disse Stine Hass. Hendes Mand blev først optaget i 1852.

[64] Iflg. MP blev 3 døbt 2/11 45 (Nr. 90, 91, 93).

[65] Iflg. MP 7/12.

[66] Iflg. MP 5 (Nr. 95-99).

[67] MP 95, gendøbt 1/2 46.

[68] MP 100-105.

[69] MP 106-107. MP 106 var den senere Missionær og Lærer i Mgh Christen Gartner, der i Kilderne optræder under forskellige Tilnavne, VI.

[70] MP 108-109.

[71] Se f. Eks. Knud Banning: Degnekristne, S. 236ff.

[72] VI.

[73] MP 110, VI.

[74] VI, 153ff.

[75] VI.

[76] VI.

[77] I, VI.

[78] I, II, III, 2, V, VI, Præst i Hals 1848-58

[79] I, II, III, 2, VI.

[80] V, VI.

[81] Bekræftes ikke af MP.

[82] MP 474 og 475.

[83] I, II, III, 2, VI.

[84] II, VI.

[85] II.

[86] I, II, VI.

[87] VI.